

На основу члана 6. став 1, члана 38. став 1, члана 39. тачка 5) и члана 114. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/2017) и члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У
О СМЕРНИЦАМА ЗА ПРИМЕНУ ОДРЕДАБА ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ
ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ЗА ОБВЕЗНИКЕ
НАД КОЈИМА НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ ВРШИ НАДЗОР

1. Доносе се Смернице за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике над којима Народна банка Србије врши надзор, које су саставни део ове одлуке.
2. Обвезници из тачке 1. ове одлуке дужни су да своје унутрашње акте ускладе са смерницама из те тачке најкасније 25. марта 2018. године.
3. Даном почетка примене ове одлуке престају да важе Одлука о Смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 46/2009 и 104/2009) и Одлука о минималној садржини Процедуре „Упознај свог клијента“ („Службени гласник РС“, бр. 46/2009).
4. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 1. априла 2018. године.

ИО НБС бр. 47
13. фебруара 2018. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

Др Јоргованка Табаковић, с.р.

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРИМЕНУ ОДРЕДАБА ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ЗА ОБВЕЗНИКЕ НАД КОЈИМА НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ ВРШИ НАДЗОР

1. Овим смерницама уређује се начин на који обвезник над којим Народна банка Србије врши надзор израђује анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма, поступак по коме утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер, као и начин примене других одредаба закона којим се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон).

Обвезником над којим Народна банка Србије врши надзор (у даљем тексту: обвезник) сматрају се банка, друштво за управљање добровољним пензијским фондовима, давалац финансијског лизинга, друштво за осигурање које поседује дозволу за обављање животних осигурања, друштво за посредовање у осигурању када обавља послове посредовања у животним осигурањима, друштво за заступање у осигурању и заступник у осигурању који имају дозволу за обављање послова осигурања живота – осим друштава за заступање и заступника у осигурању за чији рад одговара друштво за осигурање у складу са законом, институција електронског новца, платна институција, јавни поштански оператор са седиштем у Републици Србији, основан у складу са законом којим се уређују поштанске услуге, који пружа платне услуге у складу са законом којим се уређује пружање платних услуга, пружалац услуга повезаних с дигиталном имовином у делу пословања који се односи на виртуелне валуте (у даљем тексту: пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама), овлашћени мењач и привредни субјект који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност.¹

Општи део ових смерница примењују сви обвезници, док посебни део ових смерница примењују они обвезници на које се тај део односи, имајући у виду специфичне околности у вези с ризиком производа, ризиком странке, ризиком начина успостављања и одвијања пословног односа и географским ризиком које се односе само на те обвезнике.

¹ Обвезници из тачке 1. став 2. ових смерница дужни су да своје унутрашње акте ускладе са овом одлуком најкасније 31. децембра 2020. године.

ОПШТИ ДЕО

2. Ризик од прања новца и финансирања тероризма јесте ризик од настанка негативних ефеката на финансијски резултат, капитал или репутацију обвезника, услед коришћења обвезника (непосредног или посредног коришћења пословног односа, трансакције, услуге или производа обвезника) у сврху прања новца и/или финансирања тероризма.

Ризик од прања новца и финансирања тероризма настаје нарочито као последица пропуштања усклађивања пословања обвезника са законом, прописима и унутрашњим актима којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма, односно као последица међусобне неусклађености унутрашњих аката којима се уређује поступање обвезника и његових запослених у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

3. Управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма нарочито обухвата:

- идентификовање и процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на целокупно пословање обвезника;
- усвајање и примену унутрашњих аката за благовремено и свеобухватно идентификовање, процену, мерење, праћење, контролу и ублажавање ризика од прања новца и финансирања тероризма и извештавање о том ризику;
- успостављање одговарајуће унутрашње организације, односно организационе структуре обвезника;
- континуирано праћење и надзор над овим ризиком.

1. Идентификација и процена ризика од прања новца и финансирања тероризма

Анализа ризика од прања новца и финансирања тероризма

4. Обвезник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: анализа ризика) у складу са Законом, овим смерницама и проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу. Анализа ризика мора бити сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, те узимати у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик

производа/услуге), као и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности свог пословања.

Приступ обвезника анализи ризика заснива се на анализи ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на целокупно пословање обвезника, као и на анализи тог ризика за сваку групу или врсту странке, пословног односа, производа/услуге које пружа, односно трансакције.

У процесу израде анализе ризика обвезник процењује вероватноћу да ће се његово пословање искористити у сврху прања новца или финансирања тероризма. Анализа ризика у односу на целокупно пословање обвезника има за циљ идентификовање изложености обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма и сегмената пословања обвезника којима треба дати приоритет у предузимању активности ради ефикасног управљања овом врстом ризика.

Обвезник идентификује сваки сегмент свог пословања (изворе ризика), тј. врсту, обим и сложеност свог пословања, све постојеће и нове производе/услуге, процесе, активности и поступке како би проценио у ком сегменту пословања се може појавити претња од прања новца и финансирања тероризма (вероватноћа појаве ризика). Након тога, обвезник је дужан и да адекватно процени негативне последице које би могле да настану из тог извора ризика, као и њихово потенцијално дејство на реализацију циљева пословања (финансијски губитак као последица извршења кривичног дела или изречених новчаних казни, негативне последице на репутацију обвезника и др.).

На основу процењене вероватноће појаве ризика и процењених негативних последица, обвезник утврђује ниво изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма за сваки сегмент свог пословања (нпр. величина пословне мреже, јер разгранатост пословне мреже може утицати на већу вероватноћу појаве ризика због отежаног познавања или праћења пословања странке, што за последицу може имати недовољно информација о странци, па је самим тим и ниво ризика већи; поверавање послова који се односе на радње и мере познавања и праћења странке другим лицима може утицати на већу вероватноћу појаве ризика, а нарочито у случају да обвезник има само једну експозитуру и целокупно пословање обавља преко ових лица).

У процесу израде анализе ризика обвезник утврђује и карактеристике странака, производа/услуга, трансакција, начина успостављања пословног односа и локација и, довођењем у везу тих

специфичних карактеристика, процењује вероватноћу да ће се производи/услуге, трансакције, начин успостављања пословног односа и локација искористити у сврху прања новца и финансирања тероризма, последице које у конкретној ситуацији могу настати и ниво изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. Анализа одређених врста ризика и њихових комбинација специфична је за сваког обвезника, те се закључак о укупном нивоу ризика мора заснивати на свим релевантним расположивим подацима и информацијама.

Анализа ризика за сваку групу или врсту странке, пословни однос, трансакцију, производ/услугу које обвезник пружа у оквиру своје делатности и начин успостављања пословног односа са странком – има за циљ утврђивање критеријума на основу којих ће обвезник одређену странку, пословни однос, производ/услугу или трансакцију сврстати у једну од категорија ризика у складу са Законом. Сврставање странке у једну од категорија ризика врши се како анализом одређених врста ризика тако и њиховом комбинацијом, у зависности од специфичности сваког обвезника. Од категорије ризика странке, пословног односа, производа/услуге или трансакције зависи и које ће радње и мере познавања и праћења странке обвезник предузети у складу са Законом (опште, појачане, поједностављене).

Анализу ризика у односу на своје целокупно пословање и анализу ризика која има за циљ сврставање странке у једну од категорија ризика – обвезник заснива на свим релевантним информацијама.

Процена ризика

5. Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у смислу ових смерница обухвата две фазе:

- идентификовање врста ризика;
- процену ризика.

Идентификовање врста ризика

6. Обвезник је дужан да идентификује ризик од прања новца и финансирања тероризма коме је изложен или ће бити изложен при успостављању пословног односа са странком или вршењу трансакције. С тим циљем, обвезник разматра све релевантне врсте ризика, при чему увек узима у обзир ризик странке, географски ризик, ризик трансакције, ризик производа/услуге и ризик у вези с начином успостављања и одвијања пословног односа.

Извори информација

Код идентификовања ризика од прања новца и финансирања тероризма, обвезник користи информације које је прибавио спровођењем радњи и мера познавања и праћења странке, као и друге различите изворе информација, укључујући и јавно доступне базе података.

Обвезник увек узима у обзир процену ризика од прања новца и финансирања тероризма израђену на националном нивоу, као и друге објаве и упозорења које су издали државни органи и органи надлежни за вршење надзора над применом Закона.

Обвезник може да узме у обзир и друге изворе информација (сопствено искуство, информације организација цивилног друштва – као што су извештаји о државама, информације од међународних тела која успостављају стандарде, као што су извештаји о међусобној процени или необавезујуће црне листе, статистичке податке, информације из медија, информације од пословних јединица и подређених друштава правног лица у већинском власништву обвезника и чланова финансијске групе у смислу тачке 19а. став 2. ових смерница и др.).

Ризик странке

7. Ради идентификовања ризика странке, укључујући и стварног власника странке, обвезник разматра ризике који су повезани с начином пословања и врстом професионалне делатности, репутацијом, власничком и организационом структуром, као и понашањем странке у вези с пословним односом или трансакцијом.

У односу на делатност, односно професију странке, односно стварног власника странке, на висок ризик од прања новца и финансирања тероризма могу указати следеће околности:

- странка или стварни власник странке обавља делатности у области грађевине, трговине оружјем и његове производње, трговине добрима велике вредности (као што су племенити метали, драго камење, аутомобили, уметнине итд.);
- странка или стварни власник странке обавља делатности за које је карактеристичан велики обрт и уплате готовине (као што су ресторани, пумпе, мењачи, казина, продавнице, перионице аутомобила, цвећаре, превозници робе и путника итд.);

– странка је страна банка или друга слична финансијска институција државе која не примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма;

– странка или стварни власник странке је функционер Републике Србије, друге државе или међународне организације или је то био у последње четири године, или лице које је члан уже породице тог функционера или његов блиски сарадник (у том случају обвезник увек спроводи појачане радње и мере познавања и праћења странке у складу са Законом);

– странка, стварни власник странке, зависно друштво странке или контролно друштво странке је лице које пружа финансијске услуге, односно услуге повезане с дигиталном имовином а за чије оснивање, односно пружање тих услуга, у складу с прописима државе у којој је основано, није потребно добити дозволу одговарајућег надзорног тела, односно које није субјект надзора над применом радњи и мера из области спречавања прања новца и финансирања тероризма;

– странка, стварни власник странке, зависно друштво странке или контролно друштво странке основано је издавањем хартија од вредности на доносиоца или издавањем дигиталне имовине која посредно или непосредно омогућава прикривање идентитета купаца/инвеститора;

– странка је приватни инвестициони фонд.

У односу на репутацију странке, односно стварног власника странке, на висок ризик од прања новца и финансирања тероризма могу указати следеће околности:

– информације из поузданих и релевантних извора о повезаности странке или стварног власника странке с кривичним делима прања новца и финансирања тероризма;

– странка, стварни власник странке, заступник или пуномоћник странке налази се на листи лица против којих су на снази санкције, ембарго или друге сличне мере Уједињених нација, Савета Европе или друге међународне организације или су странка или стварни власник странке лица блиско повезана личним или пословним односом с лицима која се налазе на тој листи;

– сазнање да је странка или стварни власник странке пријављиван за сумњиве трансакције;

– Управа за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) је у вези с том странком или стварним власником странке у последње три године захтевала од обвезника достављање података о лицима и трансакцијама за које постоје основи сумње да је реч о прању новца или финансирању тероризма;

- Управа је у вези с том странком у последње три године обвезнику издала писмени налог за привремено обустављање извршења трансакције или за привремено обустављање приступа сефу;
- Управа је у последње три године обвезнику издала писмени налог за праћење пословања те странке (свих трансакција или послова тог лица који се врше код обвезника).

У односу на власничку или организациону структуру странке или стварног власника странке, на висок ризик од прања новца и финансирања тероризма могу указати следеће околности:

- због организационе структуре, правне форме или сложених и нејасних власничких односа, тешко је утврдити идентитет стварних власника странке или лица која њима управљају;
- не постоје разумни разлози за измену власничке структуре странке;
- странка или стварни власник странке је непрофитна организација која може бити коришћена у сврхе финансирања тероризма;
- странка или стварни власник странке је лице с несразмерно малим бројем запослених у односу на обим пословања и/или лице које нема своју инфраструктуру, пословне просторије и др.;
- странка или стварни власник странке је офшор правно лице или лице страног права.

У односу на понашање странке, односно стварног власника странке у вези с пословним односом или трансакцијом, на висок ризик од прања новца и финансирања тероризма могу указати следеће околности:

- странка не доставља све потребне доказе о идентитету, а за то не постоје објективни разлози, или постоји сумња у вези са идентитетом странке или стварног власника странке;
- постоје индиције да странка избегава успостављање пословног односа са обвезником (нпр. захтева вршење једне или више трансакција иако би успостављање пословног односа било економски логичније);
- пословна активност или трансакције странке врше се под неуобичајеним околностима;
- странка користи производе или услуге на начин на који то није очекивано када је успостављен пословни однос;
- странка је нерезидент а услуге би јој биле адекватније пружене у некој другој земљи или не постоји економска логика за врсту услуге коју странка захтева;

- постоји сумња да странка не поступа за свој рачун, односно да спроводи инструкције трећег лица;
- странка није физички присутна код обвезника при утврђивању и провери њеног идентитета (у том случају обвезник увек спроводи појачане радње и мере познавања и праћења странке у складу са Законом).

Под неуобичајеним околностима у смислу става 5, алинеја трећа, ове тачке сматрају се нарочито:

- знатна и неочекивана удаљеност између локације странке и организационе јединице обвезника у којој странка отвара рачун, успоставља пословни однос или врши трансакцију;
- често и неочекивано успостављање, без економског оправдања, пословних односа сличне врсте с више банака, као што је отварање рачуна у више банака, закључивање више уговора о чланству у добровољном пензијском фонду у кратком периоду (без обзира на то да ли су закључени с једним или с више друштава за управљање) или више уговора о финансијском лизингу с више давалаца финансијског лизинга и сл.;
- чести и неочекивани преноси, и то без економски јасног разлога, средстава с рачуна у једној банци на рачуне у другој, посебно ако се банке налазе на различитим локацијама, осим у случају да су у питању мултинационалне компаније које послују преко више рачуна, чести трансфери средстава из једног добровољног пензијског фонда у други и чести преноси дигиталне имовине с једне адресе те имовине на другу;
- инсистирање на уплати већег процента учешћа у набавци предмета лизинга од оног који је прописан и који, у складу са општим условима свог пословања, давалац финансијског лизинга захтева при закључењу уговора о финансијском лизингу;
- измена уговора о чланству у добровољном пензијском фонду ради неуобичајено високог увећања износа доприноса;
- учлањивање у добровољни пензијски фонд, односно уплате средстава на индивидуални рачун лица код којих због година старости не постоји могућност знатног периода акумулације;
- раскидање уговора о пензијским плановима и уговора о чланству у добровољном пензијском фонду убрзо након њиховог закључивања, а нарочито ако је реч о високим износима доприноса;
- захтев да се средства акумулирана на индивидуалном рачуну члана добровољног пензијског фонда исплате на текући рачун трећег лица или на рачун лица на територији државе у којој се не примењују стандарди у области спречавања прања новца и финансирања тероризма;

– закључивање већег броја полиса код различитих осигуравајућих друштава, посебно у кратком периоду, честе измене и отказивања уговора, прихватање неповољних услова у уговору о осигурању, инсистирање на тајности трансакције и сл.

Обвезник треба да узме у обзир да поједине околности из ове тачке неће бити очигледне на самом почетку успостављања пословног односа, односно код вршења једне трансакције.

Обвезник је дужан да, приликом процене ризика странке, користи резултате процене ризика од прања новца и финансирања тероризма израђене на националном нивоу у делу који се односи на делатности, односно професије странке или облике организовања привредних субјеката - странака укључених у прање новца.

Географски ризик

8. Ради идентификовања географског ризика, обвезник разматра нарочито ризик у односу на државу у којој странка или стварни власник странке има седиште, обавља делатност или с којом је на релевантан начин повезана.

Значај фактора географског ризика често зависи од природе и сврхе пословног односа, те обвезник узима у обзир следеће:

- ако је имовина која се користи у пословном односу остварена у иностранству, обвезник је дужан да утврди какав је систем против прања новца и финансирања тероризма успостављен у тој земљи;
- ако су средства примљена из државе за коју је познато да у њој делују терористичке организације или су послата у такву државу, обвезник је дужан да размотри у којој мери би то могло изазвати сумњу у вези с прањем новца и финансирањем тероризма, на основу сазнања обвезника о сврси и природи пословног односа;
- ако је странка финансијска институција друге државе или пружалац услуга повезаних с дигиталном имовином са седиштем у другој држави, обвезник посебну пажњу треба да обрати на адекватност и делотворност система те државе против прања новца и финансирања тероризма, посебно у вези с тим институцијама, односно пружаоцима услуга;
- ако је странка траст или лице страног права, обвезник је дужан да, ако је применљиво, узме у обзир у којој мери је држава у којој је странка или стварни власник странке усклађена с међународним пореским стандардима транспарентности.

Ради идентификовања делотворности система против прања новца и финансирања тероризма државе, обвезник је дужан да размотри:

- да ли је држава идентификована као држава која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- да ли постоје информације од више веродостојних и поузданих извора о квалитету надзора над системом против прања новца и финансирања тероризма те државе, укључујући информације о квалитету и делотворности примене прописа и вршењу надзора над применом (нпр. заједнички извештаји релевантних међународних тела).

Ради идентификовања нивоа ризика од финансирања тероризма за одређену државу, обвезник је дужан да размотри следеће факторе:

- да ли постоје информације од тела надлежних за спровођење закона или веродостојних и поузданих извора које указују да држава финансира или подржава активности терористичких организација или је познато да терористичке организације делују у тој држави;
- да ли су Уједињене нације, Савет Европе, *OFAC* или друге међународне организације према држави примениле санкције, ембарго или сличне мере.

При идентификовању нивоа пореске транспарентности и усклађености, обвезник нарочито узима у обзир да ли постоје информације од више веродостојних и поузданих извора о томе да се држава сматра усклађеном с међународним стандардима пореске транспарентности. При процени усклађености с међународним стандардима пореске транспарентности, обвезник као изворе информација може да користи извештаје Глобалног форума о транспарентности и размени информација у пореске сврхе Организације за економску сарадњу и развој, листу јурисдикција које су некооперативне у погледу пореске сарадње коју доноси Европска комисија, процене Међународног монетарног фонда и сл.

Ради идентификовања ризика повезаних с претходним кривичним делима у вези с прањем новца, обвезник разматра нарочито следеће околности:

- да ли постоје информације из поузданих и веродостојних извора о броју претходних кривичних дела у вези с прањем новца (нпр. кривичним делима у вези с корупцијом, организованим криминалом, избегавањем пореза, преваром и имовином или другим кривичним

делима за које је процена ризика од прања новца и финансирања тероризма израђена на националном нивоу показала да су кривична дела високог или средњег степена претње);

– да ли постоје информације из више поузданих и веродостојних извора о способности правосуђа одређене државе да делотворно процесуира дела из алинеје прве овог става.

Процена ризика зависи и од места пословања обвезника, односно његових организационих јединица (нпр. код обвезника који послују у области коју посећује много туриста ризик је већи него код оних који послују у руралном подручју, где се све странке и лично познају). Повећани ризици могући су нарочито на граничним прелазима и аеродромима, на местима где је велика концентрација странаца или се врше бројне трансакције са странцима (нпр. сајмови), у местима у којима борави велики број тражилаца азила или избеглица из држава које су идентификоване као државе које имају стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма или из држава за које постоје информације од тела надлежних за спровођење закона или од веродостојних и поузданих извора а које указују на то да те државе финансирају или подржавају активности терористичких организација или је познато да терористичке организације делују у тим државама или да у тим државама постоји висок степен корупције и криминала, затим у државама у којима послује несразмерно велик број лица која пружају услуге повезане с виртуелним валутама, односно дигиталном имовином, односно платформи за трговање виртуелним валутама, односно дигиталном имовином, посебно у државама у којима нема никаквих ограничења за обављање тих послова, и сл.

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма постоји и код трансакција које се врше са офшор дестинацијама.

Странке из региона могу бити мање ризичне од странака ван региона, односно странака из држава с којима не постоје пословни односи или су пословни односи заступљени у незнатној мери.

Ризик производа/услуге и трансакције

9. Ради идентификовања ризика производа/услуга или трансакције, обвезник разматра ризик који се односи на: 1) ниво транспарентности производа/услуге, односно трансакције; 2) сложеност производа/услуге, односно трансакције; 3) вредност производа/услуге, односно трансакције.

При разматрању нивоа транспарентности производа/услуге или трансакције, обвезник нарочито цени у којој мери производ или услуга или трансакција омогућава или олакшава анонимност странке, стварног власника странке или власничке структуре (нпр. акције на доносиоца, офшор правна лица, фидуцијарни депозити, виртуелне валуте, правна лица чија је организациона структура таква да им омогућава висок степен анонимности и трансакције са фиктивним друштвима), у којој мери постоји могућност да треће лице које није део пословног односа даје инструкције у вези с тим односом (нпр. одређени случајеви кореспондентског банкарства).

При разматрању сложености производа/услуге или трансакције, обвезник нарочито цени у којој мери је трансакција сложена и да ли је у однос укључено више страна или више различитих правних система (нпр. код одређених случајева финансирања трговине), да ли је реч о директним трансакцијама (нпр. да ли се врше редовне уплате у пензијски фонд), у којој мери је дозвољено да производе или услуге плаћају трећа лица или прекомерно плаћање када то није уобичајено, ако се очекује уплата од стране трећег лица и да ли обвезник зна идентитет тог лица (нпр. да ли је реч о кориснику буџетских средстава или о јемцу), да ли се производи или услуге финансирају трансфером средстава с рачуна странке код друге финансијске институције на коју се примењују стандарди у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су најмање на нивоу стандарда Европске уније, да ли обвезник разуме ризике који се односе на нове производе, посебно оне који подразумевају коришћење нових технолошких достигнућа или начина плаћања.

При разматрању вредности производа/услуга или трансакција обвезник нарочито цени у којој мери се производи или услуге пружају преваходно у готовини, као што је то случај с појединим платним услугама и одређеним текућим рачунима, као и с пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама помоћу криптомата, у којој мери производи или услуге олакшавају или подстичу трансакције велике вредности и да ли постоје ограничења вредности трансакције или нивоа премија како би се умањила могућност злоупотребе производа или услуге у сврхе прања новца или финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да при идентификовању и процени ризика од прања новца и финансирања тероризма благовремено обухвати и ризик од прања новца и финансирања тероризма који настаје по основу увођења нових производа/услуга и активности у вези с процесима и системима обвезника (у даљем тексту: нови производ). Под новим

производом подразумевају се и значајно измењени производи, услуге и активности (у даљем тексту: значајно измењени производ).

Обвезник одговарајућим унутрашњим актима утврђује шта се сматра новим производима (укључујући и значајно измењене производе) и уређује процес доношења одлуке о увођењу тих производа.

Обвезник је дужан да, пре увођења новог производа, изврши анализу:

- ризика од прања новца и финансирања тероризма који може настати као последица тог увођења;
- утицаја тог увођења на изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма;
- утицаја тог увођења на могућност адекватног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Производи/услуге који носе висок ризик могу бити:

- услуге које су нове на тржишту, тј. нису раније нуђене у финансијском сектору и оне се морају посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;
- приватно банкарство, тј. пружање услуга приватног банкарства и управљања средствима страних држављана, што може бити посебно ризично због тога што се о једној странци која располаже значајном количином новца стара један службеник или мања група службеника којима надређени могу дати инструкцију да прихвате све што странка захтева, а што странка може злоупотребити;
- електронско банкарство у случајевима које обвезник предвиди својом процедуром;
- електронско испостављање налога за трговину хартијама од вредности у случајевима које обвезник предвиди својом процедуром;
- пружање лицима с којима није претходно успостављен пословни однос у смислу Закона оних врста услуга за које је запослени у обвезнику на основу свог искуства проценио да носе висок степен ризика (једнократне трансакције, нпр. новчане дознаке);
- пружање услуга ван пословних просторија банке (нпр. одобравање потрошачких кредита у продајном објекту трговца), друштва за осигурање или другог субјекта у финансијском сектору;
- пружање услуга отварања тзв. заједничких рачуна на који се преносе средства из различитих извора и од различитих клијената а која се депонују на један рачун отворен на једно име;
- откуп или исплата чекова или било ког другог инструмента или хартије од вредности на доносиоца;

- преносиве хартије од вредности које гласе на доносиоца или на име фиктивног примаоца, инструменти који дају могућност индосирања без ограничења или на други начин дају могућност преноса након њихове предаје или други инструменти који су потписани, али име примаоца новца није наведено;
- производ омогућава плаћање трећег лица чији идентитет није познат, а таква плаћања нису очекивана (нпр. у случају стамбених кредита);
- нови производи и нове пословне праксе, укључујући нове начине успостављања пословног односа, као и употреба нових технологија или технологија у развоју, како за постојеће тако и за нове производе, укључујући коришћење паметних уговора;
- финансијски деривати и други финансијски инструменти којима се тргује преко електронских платформи за које се не може поуздано утврдити да су лиценциране, односно регистроване од стране надлежног органа за пружање тих услуга;
- одобравање кредита обезбеђеног хипотеком ако се непокретност налази у другој држави, а нарочито ако је тешко утврдити да ли странка има право својине над предметом хипотеке или је тешко утврдити идентитет стварног власника те непокретности.

Трансакције које носе висок ризик могу бити:

- трансакције које значајно одударају од стандардног понашања странке;
- трансакције које немају економску оправданост (нпр. учестало трговање хартијама од вредности када се куповина обавља полагањем готовине на наменске рачуне, а убрзо затим продаје испод цене – тзв. трговање хартијама од вредности с планираним губитком, неочекивана отплата кредита пре рока или у кратком периоду од дана одобравања кредита, неочекивана отплата предмета лизинга пре рока или у кратком периоду од дана закључења уговора о финансијском лизингу, повлачење средстава са индивидуалног рачуна члана добровољног пензијског фонда у кратком периоду након њихове уплате);
- трансакције које се спроводе на начин којим се избегавају стандардни и уобичајени методи контроле (трансакције у износима нешто нижим од износа који су прописани као лимити испод којих се не предузимају мере прописане Законом);
- сложене трансакције које обухватају више учесника без јасне економске одређености, више међусобно повезаних трансакција које се обављају у кратком периоду или у више интервала узастопно у износу који је испод лимита за пријављивање Управи;
- позајмице правним лицима, а посебно позајмице оснивача из иностранства правном лицу у земљи;

- трансакције чији прави основ и разлог спровођења странка очигледно прикрива;
 - плаћање за услуге консалтинга, менаџмента и маркетинга, као и друге услуге за које на тржишту не постоји одредива вредност или цена;
 - трансакције за које странка одбија да достави документацију;
 - трансакције код којих документација не одговара начину спровођења саме трансакције;
 - трансакције код којих извор средстава није јасан или се не може утврдити њихова веза с пословањем странке;
 - трансакције код којих се полаже несразмерно висок износ депозита (нпр. 100%) као обезбеђење за добијање кредита или зајма;
 - најављене блок трговине акцијама по ценама очигледно нижим од тржишних, када се као купци појављују непознате или новонастале компаније, а посебно компаније регистроване на офшор дестинацијама;
 - трговање акцијама у берзанском и ванберзанском пословању које су биле предмет залогe по основу позајмица одобрених власницима акција – тзв. провлачење акција кроз берзу;
 - трансакције плаћања робе и услуга партнерима странке који потичу са офшор дестинација а из документације се јасно види да роба потиче из земаља из окружења;
 - трансакције по основу плаћања робе или услуга у земљама за које није уобичајено да производе робу која се плаћа или да врше ту врсту услуге (нпр. увоз банана из Сибира);
 - учесталост трансакција по основу авансног плаћања увоза робе или вршења услуга код којих није извесно да ће роба стварно бити увезена, односно услуга извршена;
 - трансакције које су намењене лицима против којих су на снази мере Уједињених нација или Европске уније, као и трансакције које странка врши у име и за рачун тих лица;
 - уплата новчаних средстава с рачуна странке, односно пренос новчаних средстава на рачун странке који је различит од рачуна који је странка навела при идентификацији, односно преко којег уобичајено послује или је пословала (посебно ако је реч о прекограничној трансакцији);
 - трансакције намењене лицима с пребивалиштем или седиштем у држави која је офшор држава или порески рај;
 - трансакције намењене непрофитним организацијама које имају седиште у офшор држави, односно држави која је порески рај или држави која није чланица Европске уније;
 - неуобичајено велики обим или износ трансакција.
- Обвезник је дужан да, приликом оцене ризичности трансакције, узме у обзир и анализу и преглед начина прања новца дат у процени

ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеној на националном нивоу.

Ризик у вези с начином успостављања и одвијања пословног односа

10. Ради процене ризика у вези с начином на који се са странком успоставља пословни однос или врши трансакција, обвезник нарочито цени да ли је странка физички присутна при утврђивању и провери идентитета и у случају да није физички присутна – у којој мери је поуздано да та странка неће изложити обвезника повећаном ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Ако утврђивање и проверу идентитета странке врши преко трећег лица, обвезник претходно цени и да ли је то лице финансијска институција, као и шта је предузео да би се уверио да треће лице предузима мере познавања и праћења странке и да је предмет надзора над применом обавеза у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, као и да ће одмах по захтеву обвезника доставити релевантне копије података о идентификацији и провери странке. Обвезник цени и поузданост мера познавања и праћења странке које спроводи треће лице.

Ако у име странке која је физичко лице пословни однос успоставља законски заступник или пуномоћник, односно ако у име странке која је правно лице или лице страног права пословни однос успоставља заступник, пуномоћник или прокуриста – разматра се на који начин обвезник може бити уверен да ће то лице прикупити довољно информација на основу којих ће обвезник бити упознат са странком и нивоом ризика у вези с пословним односом.

Ако је обвезник поверио вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке другом лицу, дужан је да претходно утврди да ли је то лице обвезник или други регулисани субјект на који се примењују обавезе у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом, као и да ли је његово пословање предмет делотворног надзора, да ли постоје индиције да је поступање тог лица у складу с прописима који се односе на спречавање прања новца и финансирања тероризма неадекватно (нпр. да ли је био кажњаван због непоштовања ових прописа) и да ли у држави у којој има седиште постоји повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма.

Ради идентификовања ризика у вези с начином на који се са странкама успоставља и одвија пословни однос, обвезник разматра да

ли се и на који начин пословни однос одвија без физичког присуства странке, као и ризик повезан с представницима странака или посредницима које обвезник може да ангажује, укључујући и природу њихове повезаности с обвезником.

Процена ризика

11. Обвезник свеобухватно сагледава све факторе ризика које је идентификовао како би одредио ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма повезан с пословним односом или трансакцијом. Као део те процене, обвезник може одлучити да различито пондерише факторе ризика, у зависности од њиховог појединачног значаја.

Код пондерисања фактора ризика, обвезник утврђује релевантност различитих фактора ризика у контексту пословног односа или трансакције. Ово често има за последицу да обвезник додељује различите процене различитим факторима (нпр. обвезник може проценити да је постојање личне везе странке с државом која има повећан степен ризика од прања новца и финансирања тероризма мање релевантно, с обзиром на карактеристике производа који је у питању).

Пондер који је додељен сваком од фактора ризика може се разликовати у зависности од конкретног производа или странке, али и у зависности од појединачних обвезника. Када пондерише факторе ризика, обвезник обезбеђује да:

- на пондерисање не утиче неоправдано само један фактор ризика;
- економска разматрања и разматрања која се односе на добит обвезника не утичу на процену ризика;
- пондерисање фактора ризика не доводи до ситуације да се ниједан пословни однос не може сврстати у категорију високог ризика;
- категорија ризика која је утврђена законом не може да се мења;
- по потреби, аутоматски генерисана процена ризика може да се мења.

Ако обвезник укупну процену ризика за потребе сврставања пословног односа или трансакције у одређену категорију врши аутоматизовано, при чему оперативни систем не развија обвезник, већ га обезбеђује треће лице – обвезник мора да разуме начин функционисања тог система, укључујући и начин на који се комбинују фактори ризика како би се постигла укупна оцена ризика. Обвезник мора

да буде сигуран да оцена одражава његово разумевање ризика од прања новца и финансирања тероризма и да то може да докаже.

На основу извршене анализе ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције – обвезник у складу са Законом сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- категорију ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- категорију средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- категорију високог ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник унутрашњим актима може предвидети и додатне категорије ризика.

Радње и мере познавања и праћења странке

12. Међународни стандарди и Закон омогућавају обвезнику да, зависно од степена ризика од прања новца и финансирања тероризма, спроводи три врсте радњи и мера познавања и праћења странке – опште, поједностављене и појачане. Ове мере треба да допринесу бољем разумевању ризика обвезника по основу пословног односа и трансакције.

Опште радње и мере познавања и праћења странке обухватају утврђивање и потврђивање њеног идентитета и стварног власника, прибављање и процену информација о сврси и намени пословног односа или трансакције странке, као и редовно праћење њеног пословања, у случајевима и на начин који су прописани Законом. Опште радње и мере примењују се на странке средњег ризика.

Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке извршавају се, односно предузимају у случајевима и на начин који су прописани Законом и примењују се на странке ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма. Обвезник је дужан да успостави адекватан ниво праћења пословања странке, тако да буде у стању да открије неуобичајене и сумњиве трансакције. Кад се појави сумња да је реч о прању новца или финансирању тероризма у вези са странком или трансакцијом на коју су примењене ове радње и мере, обвезник је дужан да изврши додатну процену и евентуално примени појачане радње и мере (нпр. ако је странка домаће привредно друштво чије су издате

хартије од вредности укључене на берзу, при успостављању пословног односа сврстана у нискоризичне и примењене су поједностављене мере, а за неку трансакцију те странке обвезник посумња да је у питању прање новца или финансирање тероризма – та сумња повлачи обавезу да се на ту странку примене појачане радње и мере).

Појачане радње и мере познавања и праћења странке, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, обухватају и додатне радње и мере које обвезник предузима у случајевима прописаним Законом, као и у другим случајевима кад процени да, због природе пословног односа, начина вршења трансакције, врсте трансакција, власничке структуре странке, односно других околности повезаних са странком или трансакцијом – постоји или би могао постојати висок степен ризика од прања новца или финансирања тероризма. Обвезник својим унутрашњим актом дефинише које ће појачане мере и у ком обиму предузети у сваком конкретном случају.

Које ће додатне мере обвезник предузети кад неку странку сврста у високоризичну категорију на основу сопствене процене ризика, зависи од конкретне ситуације (нпр. ако је странка тако процењена због власничке структуре, обвезник може својим процедурама предвидети обавезу прибављања додатних података и обавезу додатне провере поднете документације).

Процена ризика врши се не само при успостављању сарадње са странком, него и током те сарадње у учесталости и интензитету у складу с процењеним ризиком и измењеним околностима у вези са странком (праћење пословања странке), што значи да једна странка може на почетку бити сврстана у високоризичне, а касније, током пословног односа, обвезник може одлучити да примени опште или поједностављене радње и мере, и обрнуто. Ово се не односи на случајеве који су на основу Закона сврстани у високоризичне и на које се на основу Закона морају примењивати појачане радње и мере.

Ако запослени у обвезнику који је у непосредном контакту са странком посумња да у вези с том странком или њеном трансакцијом постоји ризик од прања новца и финансирања тероризма, дужан је да о томе сачини интерни писмени извештај и да га, у року и на начин који су утврђени унутрашњим актом тог обвезника, достави лицу задуженом искључиво за извршавање обавеза из Закона и других прописа којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: овлашћено лице). Овај извештај треба да садржи оне податке о странци и трансакцији који овлашћеном лицу омогућавају да процени да ли су странка, односно трансакција сумњиви.

Ако, на основу извештаја из става 7. ове тачке или на основу других информација о постојању ризика од прања новца и финансирања тероризма које непосредно сазна, овлашћено лице неку трансакцију оцени сумњивом – то лице поступа у складу са Законом, а ако је тако не оцени – дужно је да о тој оцени сачини белешку.

Ако би спровођење радњи и мера познавања и праћења странке изазвало сумњу код странке да обвезник спроводи радње и мере ради достављања података Управи, обвезник је дужан да обустави предузимање тих радњи и мера и о томе састави службену белешку у писменој форми, коју доставља Управи.

Извештаје и белешке из ст. 8. до 10. ове тачке обвезник чува најмање пет година од дана њиховог сачињавања.

Централна евиденција стварних власника и други регистри и евиденције стварних власника у страним државама

12а. У поступку утврђивања и провере идентитета стварног власника странке у складу са Законом, обвезник који податке о стварном власнику странке прибавља из евиденције која је успостављена на основу посебног закона којим се уређује централна евиденција стварних власника или из друге евиденције или регистра који је у те сврхе успостављен у страниој држави – не ослобађа се обавезе предузимања радњи и мера за утврђивање стварног власника које је дужан да спроведе на основу процене ризика странке. Обвезник предузима додатне мере за проверу података који су евидентирани у таквим евиденцијама/регистрима, нарочито у случају повећаног ризика од прања новца и финансирања тероризма у вези са успостављеним пословним односом или у случају да процени да постоји сумња да лице евидентирано у евиденцији/регистру није стварни власник странке.

У случају да обвезник у поступку спровођења радњи и мера познавања и праћења странке утврди да је стварни власник странке лице које није евидентирано као стварни власник у евиденцији/регистру из става 1. ове тачке – дужан је да поступи у складу са смерницама за утврђивање стварног власника странке и смерницама за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у централној евиденцији које је донела Управа.

Ако је обвезник у складу са смерницама из става 2. ове тачке упутио странку да у одређеном року исправи евидентиране податке о

стварном власнику, а странка то у наведеном року не учини – обвезник, на основу процењеног ризика те странке, обавештава Управу о томе.

У случају из члана 25. став 5. Закона, када након предузимања свих радњи прописаних тим чланом није у могућности да утврди стварног власника, обвезник је дужан да утврди идентитет једног или више физичких лица која обављају функцију највишег руководства у странци, при чему процењује и да ли немогућност утврђивања стварног власника те странке представља основ сумње у погледу прања новца или финансирања тероризма, као и да ли су разлози које је странка навела као разлоге због којих не може да се утврди идентитет стварног власника уверљиви и оправдани.

При одређивању једног или више физичких лица која обављају функцију највишег руководства у странци из става 4. ове тачке као стварног власника странке, обвезник узима у обзир и то ко од тих лица има крајњу и свеобухватну контролу над пословањем странке и ко доноси обавезујуће одлуке у име те странке.

Кореспондентски однос с банкама и другим сличним институцијама страних држава

13. Код успостављања кореспондентског односа с банкама и другим сличним институцијама страних држава, обвезник је дужан да, поред радњи и мера познавања и праћења странке у складу с проценом ризика, прибави и додатне податке, информације и документацију прописану одредбама Закона.

Обвезник не може успоставити кореспондентски однос са банком или другом сличном институцијом стране државе која послује као квазибанка, као ни пословни однос на основу ког та институција може да користи рачун код обвезника тако што ће својим странкама омогућити директно коришћење овог рачуна.

Обвезник је дужан да документује процесе одлучивања и спровођења појачаних радњи и мера прописаних Законом.

Нова технолошка достигнућа и услуге

14. Обвезник је дужан да препозна и да разуме ризике повезане с новим или иновативним производом или услугом, нарочито када то укључује примену нових технологија или метода плаћања. Нови производи и нове пословне праксе, укључујући и нове начине испоруке производа и употребу нових технологија у развоју (како за нове тако и за

постојеће производе), нарочито ако за њих не постоји јасно разумевање, могу допринети повећаном ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Приликом примене нових технолошких достигнућа и нових производа или услуга, обвезник је у складу са Законом дужан да, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, примењује додатне мере којима се умањују ризици и управља ризиком од прања новца и финансирања тероризма (нпр. чешће праћење странке ради утврђивања да ли је њено пословање очекивано имајући у виду познавање странке, њених прихода и др.).

Функционер

15. Обвезник уређује поступак којим се утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Радње и мере познавања и праћења странке треба да буду кључни извор информација о томе да ли је странка функционер (нпр. информације о основном занимању или запослењу странке). Обвезник користи и друге изворе информација које могу бити корисне за идентификовање функционера.

Да би дошао до релевантних информација за идентификовање функционера – обвезник предузима следеће активности:

- прибавља писмену изјаву странке о томе да ли је она функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера;
- користи електронске комерцијалне базе података које садрже листе функционера (нпр. *World-Check*, *Factiva*, *LexisNexis*);
- претражује јавно доступне податке и информације (нпр. регистар функционера у Агенцији за спречавање корупције или листу носилаца истакнутих јавних функција коју доноси Европска комисија, а која садржи листу функционера у државама чланицама;
- формира и употребљава интерну базу функционера (нпр. веће финансијске групације имају сопствену листу функционера).

Број, односно редослед активности из става 3. ове тачке које обвезник предузима треба да омогући веродостојно утврђивање да ли је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Писмена изјава из става 3, алинеја прва, ове тачке садржи следеће податке:

- име и презиме, датум и место рођења, пребивалиште или боравиште и ЈМБГ функционера који успоставља пословни однос или врши трансакцију, односно за кога се успоставља пословни однос или врши трансакција, као и врсту и број личног документа, назив издаваоца, датум и место издавања;
- изјашњење о томе да ли је странка према критеријумима из Закона функционер (у изјави треба таксативно навести све случајеве предвиђене Законом);
- податке о томе да ли је функционер физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у држави, односно другој држави или међународној организацији, да ли је члан породице функционера или његов блиски сарадник;
- податке о периоду обављања те функције;
- податке о врсти јавне функције коју функционер обавља или је обављао у последње четири године;
- податке о породичном односу, ако је странка члан уже породице функционера;
- податке о врсти пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник функционера.

При успостављању пословног односа или вршењу трансакције (у износу 15.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли је реч о једној или више међусобно повезаних трансакција, у случају да пословни однос није успостављен) са странком која је функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера, односно чији је стварни власник неко од тих лица – обвезник и над том странком примењује појачане радње и мере познавања и праћења. Ове радње и мере обвезник примењује и кад физичко лице престане да обавља јавну функцију (бивши функционер), и то онолико дуго колико му је потребно да закључи да то лице није злоупотребило позицију коју је имало, а најмање четири године од дана престанка обављања те функције.

Поступак из става 1. ове тачке спроводи се и у току трајања пословног односа са странком, у оквиру редовног праћења њеног пословања, при чему могу бити значајни нарочито следећи фактори:

- држава порекла функционера (ризик у вези с поступањем са функционером већи је ако он долази из земље с високим степеном корупције и криминала);

- звање, надлежност и овлашћења функционера (већи степен звања или већи обим овлашћења указују на повећан ризик с обзиром на већу могућност употребе и расподеле јавних средстава);
- обим и сложеност пословног односа (већи обим и већа сложеност успостављеног пословног односа функционера са обвезником индикатор су већег степена ризика у вези са овим лицем);
- врста производа или услуге који се нуде функционеру (неке категорије услуга носе већи ризик, нпр. приватно банкарство);
- трећа лица која послују са функционером (функционери се често ослањају на офшор компаније и банке, односно на субјекте смештене у оним подручјима или земљама које не примењују адекватне мере и стандарде за спречавање прања новца и финансирања тероризма).

Подаци и документација прибављени у поступку из ове тачке чувају се у досијеу странке у року прописаном Законом.

Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке

16. Ако при утврђивању и провери идентитета, странка или законски заступник, односно лице које је овлашћено за заступање правног лица или лица страног права нису физички присутни код обвезника – у складу са Законом, обвезник је дужан да, поред општих радњи и мера познавања и праћења странке, примењује додатне мере прописане чланом 39. Закона, које се односе на прибављање додатних исправа, података или информација, на основу којих проверава идентитет странке; додатну проверу поднетих исправа или додатно потврђивање података о странци; то да се прва уплата на рачун који је та странка отворила код обвезника изврши с рачуна те странке отвореног код банке или сличне институције, а пре извршења других трансакција странке код обвезника; прибављање података о разлозима одсуства странке.

У случају из става 1. ове тачке, обвезник нарочито узима у обзир и примену одредаба тачке 9. ових смерница.

Офшор правно лице

17. У складу са Законом, обвезник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у њеној власничкој структури офшор правно лице. С тим циљем, обвезник може да користи листу држава која је саставни део правилника којим се утврђује листа држава с преференцијалним пореским системом коју утврђује министар надлежан за послове финансија и листе релевантних

међународних институција (као што су Међународни монетарни фонд, Светска банка и др.).

Ако је на основу спроведеног поступка утврдио да је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке офшор правно лице, обвезник је дужан да поред општих радњи и мера познавања и праћења странке предузме и додатне мере у складу са Законом.

Државе које не примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

18. У складу са Законом, стратешки недостаци у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма државе посебно се односе на 1) правни и институционални оквир државе, а нарочито на инкриминацију кривичних дела прања новца и финансирања тероризма, мере познавања и праћења странке, одредбе у вези с чувањем података, одредбе у вези с пријављивањем сумњивих трансакција, овлашћења и процедуре надлежних органа тих држава у вези с прањем новца и финансирањем тероризма, 2) делотворност система за борбу против прања новца и финансирања тероризма у отклањању ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Када успоставља пословни однос са странком из државе која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма или врши трансакцију с том странком а пословни однос није успостављен – обвезник је дужан да примени појачане радње и мере прописане Законом.

2. Унутрашњи акти

19. У складу са одредбама Закона, обвезник је дужан да усвоји и примени одговарајуће унутрашње акте којима ће, ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, обухватити све радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма дефинисане Законом, подзаконским актима донетим на основу Закона и овим смерницама. Обвезник је дужан да унутрашњим актима узме у обзир утврђене ризике од прања новца и финансирања тероризма, при чему ти акти морају бити сразмерни природи и обиму пословања, као и величини обвезника, и мора их одобрити највише руководство. Обвезник је дужан да обезбеди примену ових унутрашњих аката утврђивањем одговарајућих поступака и механизма унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да унутрашњим актима нарочито уреди:

- процес израде анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма, укључујући и начин на који се та анализа узима у обзир при одлучивању о преузимању других ризика, односно о увођењу нових производа обвезника;
- поступке и механизме за откривање сумњивих трансакција и/или странака, као и начин поступања запослених након препознавања таквих трансакција и поступке за достављање информација, података и документације на нивоу обвезника;
- утврђивање прихватљивости клијента према степену ризика од прања новца и финансирања тероризма при успостављању пословног односа и у току његовог трајања;
- утврђивање категорије ризика странке, услуга, производа и трансакција према факторима ризика у односу на ризик од прања новца и финансирања тероризма;
- поступак спровођења радњи и мера познавања странке, који укључује и поступак утврђивања и провере идентитета странке и поступак утврђивања стварног власника странке, редовно праћење њеног пословања у складу са утврђеном категоријом ризика, укључујући проверу усклађености активности с природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом њеног пословања, праћење и ажурирање, односно периодичну проверу прибављених информација, података и документације о странци и њеном пословању, као и евентуалну промену категорије ризика те странке;
- поступак спровођења појачаних радњи и мера познавања и праћења странке, посебно у случајевима из тач. 13. до 18. ових смерница;
- одређивање производа или услуга које обвезник неће пружати странкама одређене категорије ризика;
- поступке за управљање усклађеношћу пословања у вези са овим ризицима, укључујући усаглашеност пословања у свим његовим пословним јединицама и поступак одређивања овлашћеног лица и његовог заменика, као и обезбеђивања услова за њихов рад у складу са Законом;
- одговарајући поступак утврђивања и провере услова при заснивању радног односа и ангажовању лица ван радног односа код обвезника, како би се обезбедили високи стандарди при запошљавању, односно ангажовању лица код обвезника, као и поступак даље провере тих услова током трајања радног односа, односно ангажовања;
- поступак редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, као и интерне ревизије, у складу са Законом и тачком 23. ових смерница;
- поступак спровођења редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених, у складу с програмом годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања

запослених за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма;

- вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;

- поступак за проверу потпуности података о платиоцу и примаоцу плаћања у обрасцу платног налога или електронској поруци која прати пренос новчаних средстава, у складу са Законом;

- поступак у случају да пренос новчаних средстава или електронска порука којом се преносе новчана средства не садржи потпуне потпуне податке, у складу са Законом;

- поступак за проверу потпуности података о свим лицима која учествују у трансакцији с дигиталном имовином, у складу са Законом;

- поступак у случају да нису достављени тачни и потпуни подаци о свим лицима која учествују у трансакцији с дигиталном имовином, у складу са Законом;

- поступак спровођења мера из Закона у огранцима и другим пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника, без обзира на то да ли је њихово место пословања у Републици Србији или у страним државама;

- контролу примене процедура за спречавање прања новца и финансирање тероризма на нивоу групе, у складу са Законом;

- поступак за интерно пријављивање за кршење одредаба Закона.

Обвезник је дужан да унутрашњим актима уреди и следеће:

- да досије о отварању рачуна или успостављању другог облика пословног односа садржи сву потребну документацију прописану Законом, без обзира на то у којој се организационој јединици отвара рачун, односно успоставља пословни однос;

- које ће радње извршити и мере предузети према странкама с којима није успоставио пословни однос, али за које обавља повремене трансакције (плаћање рачуна, мењачки послови и сл. из делокруга обвезника);

- мере и радње праћења пословања странке које ће у складу са категоријом ризика странке предузети, односно извршити у току трајања пословног односа, као и услове за промену њеног статуса према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Ако је обвезник банка, она је дужна да својим унутрашњим актима уреди и следеће:

– поступање при успостављању кореспондентских односа с другим банкама и сличним институцијама, а посебно страним банкама и другим сличним институцијама са седиштем у иностранству;

– праћење трансакција странке које се обављају преко свих њених рачуна, без обзира на врсту рачуна или организациону јединицу банке код које су отворени ти рачуни, у складу са извршеном категоризацијом ризика странке;

– начин праћења трансакције странке на основу закљученог уговора ако се трансакција клијента врши на основу закљученог уговора о послу с трећим лицем (нпр. да банка може прибавити копију тог уговора, коју оверава потписом запосленог у банци и датумом пријема и коју чува десет година).

Саставни део унутрашњих аката је и листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да је реч о прању новца или финансирању тероризма, коју обвезници морају допуњавати према њима познатим трендовима и типологијама прања новца, као и према околностима које произлазе из пословања обвезника.

Да би обвезник обезбедио адекватну примену одредаба својих унутрашњих аката, посебно је важно да релевантни запослени буду упознати с наведеним одредбама и својим обавезама и одговорностима које произлазе из тих аката.

Највише руководство обвезника мора обезбедити да се процени свих ризика и процесима за њихово решавање приступи стручно – с обзиром на одговорност тог руководства за законитост пословања обвезника утврђену законом.

19а. Обвезник који је члан финансијске групе дужан је да примењује програм за ефикасно управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма на нивоу те групе. Обвезник који је члан међународне финансијске групе чије највише матично друштво има седиште у иностранству може примењивати програм ове групе само ако се тим програмом обезбеђује испуњење свих његових обавеза у складу са Законом, другим прописима и међународним стандардима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма и ако тај програм није супротан прописима Републике Србије. Обвезник је дужан да обезбеди ефективну примену овог програма на нивоу финансијске групе код свих огранака и других пословних јединица обвезника и подређених друштава која су у већинском власништву тог обвезника.

Финансијска група из става 1. ове тачке означава групу друштава коју чине лица у финансијском сектору и у којој најмање један

члан те групе има својство највишег матичног друштва, односно друштва које ефективно контролише пословање те групе или има преовлађујући утицај на то пословање.

При утврђивању програма из става 1. ове тачке узимају се у обзир природа и обим пословања, као и величина финансијске групе, како би се обезбедила ефикасна и одговарајућа примена тог програма у свим огранцима и другим пословним јединицама чланова те групе, као и код подређених друштава која су у већинском власништву чланова групе.

На утврђивање и садржину овог програма сходно се примењују одредбе тачке 19. ових смерница, а нарочито одредбе става 2. алинеје осма до једанаеста те тачке, што укључује и избор овлашћеног лица на нивоу финансијске групе.

Програм из става 1. ове тачке, као јединствен и целовит акт који се ефикасно примењује у пракси, нарочито садржи:

- политике и процедуре за размену информација и података који се односе на примену радњи и мера познавања и праћења странке и управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма;

- поступке прибављања информација и података о странкама, рачунима и трансакцијама од чланова финансијске групе, огранака и других пословних јединица чланова те групе и подређених друштава која су у већинском власништву чланова те групе, у вези са обављањем функција усклађености пословања, интерне ревизије и спречавања прања новца и финансирања тероризма на нивоу те групе, када је то неопходно ради обављања послова који се односе на спречавање прања новца и финансирања тероризма;

- поступак достављања информација и података из алинеје друге овог става члановима финансијске групе, огранцима и другим пословним јединицама чланова те групе, као и подређеним друштвима која су у већинском власништву чланова те групе, када носиоци функција из те алинеје достављају те информације и податке, под условом да је то у конкретном случају од значаја за адекватно управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма, осим ако су Управа или надлежни орган у страни држави захтевали другачије поступање;

- одговарајуће механизме заштите поверљивости информација и података који се размењују и користе на нивоу групе друштава, укључујући механизме за спровођење забране дојављивања (енг. *tipping-off*), у складу с прописима.

Подаци и информације из става 5, алинеја друга, ове тачке укључују информације, податке и анализе о трансакцијама или активностима које изгледају неуобичајено (ако су анализе сачињене), пријаве сумњивих трансакција, информације и податке који су основ за пријаву сумњивих трансакција и информацију о томе да ли је та трансакција већ пријављена надлежном органу као сумњива.

19б. Обвезник је дужан је да обезбеди да се радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма најмање једнаке оним прописаним Законом и овим смерницама у истом обиму спроводе у његовим огранцима и пословним јединицама, као и у подређеним друштвима у његовом већинском власништву, који послују у иностранству, осим у случају да је то изричито супротно прописима државе у којој се обављају пословне активности тих огранака и пословних јединица, односно подређених друштава.

У случају да прописи државе у којој се обављају пословне активности, укључујући и прописе којима се уређују банкарска тајна и заштита података о личности, не дозвољавају примену прописаних радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, на најмање једнаком нивоу и у истом обиму као у Републици Србији – обвезник је дужан да у огранку, пословној јединици или подређеном друштву који послују у иностранству примени одговарајуће додатне мере ради управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, као и да о томе без одлагања обавести Народну банку Србије.

Ако оцени да додатне мере из става 2. ове тачке нису довољне, Народна банка Србије може обвезнику наложити спровођење допунских мера, укључујући и обезбеђивање додатних контрола огранака, других пословних јединица и подређених друштава у његовом већинском власништву који послују у иностранству, као и делимичан или потпун престанак активности преко тог огранка, друге пословне јединице или подређеног друштва.

3. Унутрашња организација, односно организациона структура обвезника

20. Обвезник је дужан да успостави такву унутрашњу организацију, односно организациону структуру која ће му омогућити ефикасно управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма, узимајући у обзир:

- природу, обим и сложеност пословања;

- разноврсност пословања и географску распрострањеност;
- профил странака, производа/услуге;
- обим и вредност трансакција;
- ниво ризика повезаног са сваким подручјем пословања;
- меру у којој обвезник има непосредан контакт са странкама, послује преко посредника, трећих лица или кореспондената или је реч о приступу без непосредног контакта.

Обвезник је дужан нарочито да обезбеди:

- услове и процес именовања овлашћеног лица и његовог заменика, који су одговорни и за подношење извештаја највишем руководству обвезника, као и за иницирање и предлагање одговарајућих мера за унапређење система за спречавање и откривање прања новца и/или финансирања тероризма;
- обавезу свих организационих јединица код обвезника да лицима из алинеје прве овог става обезбеде помоћ и подршку при вршењу послова из те алинеје;
- успостављање одговарајућег система извештавања који ће омогућити адекватну комуникацију, размену информација и сарадњу на свим организационим нивоима и релевантним запосленима на свим нивоима код обвезника обезбедити благовремене, тачне и довољно детаљне информације које су неопходне за ефикасно управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма, при чему тај систем, осим редовног извештавања, треба да омогући и благовремено информисање свих релевантних нивоа о утврђеним недостацима у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, предузетим корективним мерама и лицима и роковима утврђеним за њихово исправљање;
- заштиту од неовлашћеног одавања података о лицима из алинеје прве овог става и других поступака који могу утицати на неометано вршење њихових дужности.

Обвезник може, услед трајно повећаног обима послова у вези са спречавањем и откривањем прања новца и финансирања тероризма, природе и обима, врсте и сложености послова које обавља, као и ризичног профила обвезника и нивоа његове изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, да омогући овлашћеном лицу и његовом заменику да послове обављају у оквиру засебне организационе јединице, која је функционално одвојена од других организационих јединица обвезника и која је непосредно одговорна највишем руководству.

Ако овлашћено лице обавља послове у оквиру друге организационе јединице обвезника, то не може утицати на његову самосталност вршења задатака и непосредну одговорност највишем руководству обвезника у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да обезбеди да овлашћено лице буде на систематизованом радном месту које му омогућава да брзо, квалитетно и благовремено извршава обавезе прописане Законом и прописима донетим на основу Закона, независност у раду и непосредну комуникацију с највишим руководством обвезника.

4. Оцена, праћење и надзор у вези с ризиком од прања новца и финансирања тероризма

Годишња оцена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма

21. Ради адекватног управљања ризиком, обвезник је дужан да најмање једном годишње оцени своју укупну изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма. При давању ове оцене, обвезник посебно треба да обухвати ширину мреже обвезника, број запослених непосредно задужених за обављање послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма у односу на укупан број запослених, број запослених који су у непосредном контакту с клијентима, начин организације послова и одговорности, динамику запошљавања нових радника, квалитет обуке итд.

Поред наведених фактора из става 1. ове тачке, обвезник је дужан да при давању годишње оцене из тог става обухвати најмање и следеће:

- структуру и број странака према утврђеним категоријама ризика од прања новца и финансирања тероризма и њихово процентуално учешће у укупном броју странака,
- структуру и број високоризичних странака по резидентности, земљи порекла, врстама производа и услуга које користе, те начину успостављања пословног односа, као и њихово процентуално учешће у укупном броју странака,
- структуру и број странака код којих је вршење радњи и мера познавања и праћења странке поверено трећем лицу и њихово процентуално учешће у укупном броју странака,

- структуру и број странака с којима су успостављени кореспондентски односи и њихово процентуално учешће у укупном броју странака,
- заступљеност и врсте производа и услуга с повећаним ризиком од прања новца и финансирања тероризма,
- структуру, број и вредност извршених трансакција према утврђеним категоријама ризика од прања новца и финансирања тероризма,
- структуру, број и вредност извршених трансакција с повећаним ризиком од прања новца и финансирања тероризма и њихово процентуално учешће у укупном броју и вредности извршених трансакција,
- структуру, број и вредност извршених готовинских трансакција и њихово процентуално учешће у укупном броју и вредности извршених трансакција,
- структуру, број и вредност извршених готовинских трансакција пријављених Управи и њихово процентуално учешће у укупном обиму извршених готовинских трансакција,
- структуру, број и вредност трансакција пријављених Управиза које постоје основи сумње да је реч о прању новца или финансирању тероризма и њихово процентуално учешће у укупном броју и вредности извршених трансакција,
- структуру, број и вредност извршених међународних трансакција и њихово процентуално учешће у укупном броју и вредности извршених трансакција,
- структуру, број и вредност извршених трансакција са земљама високог ризика и њихово процентуално учешће укупном броју и вредности извршених међународних трансакција, као и у укупном броју и вредности извршених трансакција,
- структуру, број и вредност трансакција извршених употребом нових технолошких достигнућа.

На основу фактора из ове тачке, као и мера које предузима ради ублажавања ризика од прања новца и финансирања тероризма, обвезник укупну изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма оцењује као низак ризик, средњи ризик или висок ризик.

Обвезник је дужан да обезбеди да се, најмање једном годишње, органу обвезника у чијем је то делокругу подноси извештај о укупној изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, као и извештај о активностима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, који нарочито садржи анализу да ли су предузете мере применљиве и ефикасне, који су недостаци система за спречавање прања новца и финансирања тероризма откривени у току

претходне године и којим ризицима могу изложити обвезника, као и предлог мера за њихово отклањање и за унапређење система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Континуирано праћење и надзор

22. Обвезник је дужан да ажурира процене ризика од прања новца и финансирања тероризма по основу пословног односа и трансакције, као и факторе ризика на којима се заснивају ове процене, како би се обезбедиле поузданост, веродостојност и релевантност тих процена. Обвезник је дужан да процењује прикупљене информације у оквиру континуираног надзора пословног односа, као и да разматра да ли промене утичу на процену ризика.

Обвезник је дужан да успостави системе за идентификовање ризика од прања новца и финансирања тероризма у настајању, као и да их, по потреби, благовремено укључи у своје процене, како на појединачном нивоу тако и на нивоу обвезника.

Системи и контроле које је обвезник дужан да успостави ради идентификовања ризика од прања новца и финансирања тероризма у настајању укључују:

- поступке којима се обезбеђује редован преглед интерних информација ради идентификовања трендова и нових спорних питања у вези с појединачним пословним односима, али и пословањем обвезника;
- поступке којима се обезбеђује редован преглед извора информација, што посебно укључује редован преглед извештаја из медија који су значајни за поједине секторе или државе у којима обвезник активно послује, редован преглед упозорења и извештаја од тела надлежних за спровођење Закона, обезбеђивање да обвезник буде свестан промена у упозорењима на терористичке активности и режимима санкција одмах по њиховом настајању и редован преглед публикација које издају надлежна тела;
- процесе за прикупљање и преглед информација о новим производима/услугама;
- сарадњу с представницима других сектора и надлежним телима;
- успостављање свести о потреби адекватне размене информација унутар обвезника, као и одговарајуће праксе.

Системи и контроле из става 3. ове тачке укључују и делотворан и примерен систем праћења трансакција. Делотворност тог система обвезнику омогућава да у сваком тренутку поуздано препозна сумњиву

или неуобичајену трансакцију, као и да без одлагања изврши даљу процену такве трансакције. Примереност тог система зависи од природе, величине и сложености пословања обвезника, као и од процењеног ризика коме је обвезник изложен у свом пословању. С тим у вези, обвезник је дужан да одреди:

- 1) које трансакције ће пратити у реалном времену, а које могу бити предмет *ex-post* праћења, при чему је дужан да одреди и околности које указују на висок ризик а које ће примењивати при утврђивању трансакција које ће пратити у реалном времену;
- 2) да ли ће праћење трансакција вршити аутоматизовано или ручно;
- 3) учесталост *ex-post* праћења трансакција.

Поред обавеза из става 4. ове тачке, обвезник је дужан и да редовно проверава извршене трансакције по основу случајног узорка, независно од тога да ли су праћене у реалном времену или *ex-post*, како би се уверио у поузданост и примереност успостављеног система праћења трансакција.²

Унутрашња контрола и интерна ревизија

23. Обвезник је дужан да, у оквиру активности које предузима ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, обезбеди адекватну редовну унутрашњу контролу обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Обвезник спроводи унутрашњу контролу у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Обим сповођења редовне унутрашње контроле треба да буде у складу с процењеним нивоом ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем је делокругу редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон којим се уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија.

² Ст. 4. и 5. тачке 22. ових смерница примењују се од 30. јуна 2021. године.

Обвезник је дужан да обезбеди да се интерна ревизија врши у складу с величином и обимом пословања обвезника, његовим ризичним профилем и изложеношћу ризику од прања новца и финансирања тероризма, као и на начин прилагођен специфичностима система за спречавања прања новца и финансирања тероризма успостављеног код обвезника. Предмет интерне ревизије треба да буде нарочито следеће:

- адекватност свих процеса који се односе на спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- поступак оцењивања ризичности одређене странке, пословног односа, производа/услуге или трансакције у складу с политиком управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и анализом ризика;
- адекватност заштите прикупљених података којима располаже обвезник у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма;
- адекватност стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених у вези са спречавањем и откривањем прања новца и финансирања тероризма;
- адекватност и поузданост поступка достављања података о трансакцијама и лицима за које постоје основи сумње на прање новца или финансирања тероризма.

ПОСЕБНИ ДЕО

1. Кореспондентски однос с банком или другом сличном институцијом стране државе

24. При успостављању кореспондентског односа, обвезник је дужан да узме у обзир да кореспондентске услуге банкама и другим сличним институцијама других држава (укључујући кредитне институције и друге финансијске институције) омогућавају пословање и пружање различитих врста услуга (нпр. међународни платни промет, „кеш менаџмент“ – рачуни који доносе камату на депозите у различитим валутама, куповина хартија од вредности, управљање токовима готовине, клиринг чекова, девизно-валутни послови и трансакције с финансијским инструментима), које без тога не би могле да пружају (како због немогућности пословања ван граница домаће земље, тако и због непостојања платних система за међународна плаћања), као и да при извршавању трансакција за странке банака и других сличних институција других држава, обвезник нема непосредан пословни однос с тим странкама (то могу бити физичка лица, правна лица и лица страног права, која нису основана у истој држави као банка кореспондент). Последишно, странке банака и других

сличних институција других држава истовремено су и странке банке кореспондента. Због структуре ових активности и ограничене доступности информација о природи и намени трансакција које се извршавају, банке кореспонденти могу бити изложене ризику од прања новца и финансирања тероризма, због чега су дужне да на банке и друге сличне институције других држава примене појачане радње и мере познавања и праћења странке.

Фактори ризика које је банка кореспондент дужна да узме у обзир при процени ризика укључују:

1) природу и намену кореспондентског односа који се успоставља, а нарочито:

– намену услуга које се пружају банкама и другим сличним институцијама стране државе,

– да ли се успостављањем кореспондентског односа омогућава посредно пружање услуга другим банкама и сличним институцијама, односно да ли ће рачун и друге кореспондентске услуге користити друге банке и сличне институције које имају непосредан однос с респондентом, а не с кореспондентом,

– да ли ће пружене банкарске услуге користити трећа лица према којима се не спроводе мере познавања и праћења странке (укључујући и чланове групе друштва у којој је банка или друга слична институција стране државе), као и различите ризике који потичу од тих трећих лица и делова групе друштва у којој је банка или друга слична институција стране државе;

2) карактеристике пословања банке и друге сличне институције стране државе и информације о њима, а нарочито:

– основне пословне активности банака и других сличних институција стране државе, укључујући циљна тржишта и све врсте странака банке и тих институција у кључним пословним линијама (банка кореспондент требало би да поседује адекватно знање о производима и услугама које банка или друга слична институција стране државе нуди својим странкама, као и о врстама странака којима пружа услуге и о томе да ли послује с лицима чија делатност представља висок ризик од прања новца и финансирања тероризма),

– ко су чланови органа управљања и власници банке или друге сличне институције стране државе (укључујући и стварне власнике), као и да ли они (чланови органа управљања, власници и стварни власници) представљају посебан ризик од прања новца и финансирања тероризма (нпр. функционери из државе која је повезана с вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма),

– политике и процедуре за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма, укључујући контроле за спречавање

прања новца и финансирања тероризма и опис радњи и мера познавања и праћења које банка или друга слична институција стране државе примењује на своје странке, као и могућност да банка кореспондент прибави информације о конкретној трансакцији,

– да ли је против банке или друге сличне институције стране државе вођен судски или управни поступак, као и да ли су у тим поступцима утврђене неправилности и изречене санкције, нарочито у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, с подацима о тежини неправилности, начину поступања банке или друге сличне институције стране државе након што је неправилност идентификована, тежини санкције и времену које је прошло од окончања тих поступака, односно изрицања санкција;

3) окружење у којем банка или друга слична институција стране државе послује, а нарочито:

– државу у којој послује, као и државу њеног матичног друштва, ако је различита од државе у којој послује банка или друга институција стране државе (нпр. потичу из државе која је повезана с вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма),

– квалитет и ефикасност прописа и супервизије банака/других сличних институција у држави у којој послује банка или друга слична институција стране државе и државе у којој се налази њено матично друштво, ако је банка или друга слична институција стране државе део групе (нарочито прописи којима се уређује област спречавања прања новца и финансирања тероризма).

Обвезник је дужан да цени и претходно искуство у пословању с банком или другом сличном институцијом стране државе.

Обвезник је дужан да успостави политике, процедуре и системе за откривање финансијске активности која није у складу са сврхом и наменом услуга које пружа или за откривање било какве финансијске активности која је у супротности са уговорним обавезама које су кореспондент и банка или друга слична институција страног права преузели при успостављању кореспондентских односа. Континуирано праћење обавља се на нивоу који одговара ризичном профилу банке или друге сличне институције стране државе.

Банка кореспондент дужна је да од банке или друге сличне институције стране државе обезбеди да порука о трансакцији која се доставља кореспонденту садржи потпуне и тачне податке о налогодавцу и кориснику плаћања, као и да јој буде омогућено да надгледа трансакције. Обвезник је дужан да сачини процедуре за проверу потпуности и тачности података садржаних у поруци о трансакцији.

Фактори који могу допринети ублажавању ризика од прања новца и финансирања тероризма су да је обвезник на основу веродостојних и поузданих извора уверен:

- да контроле за спречавање прања новца и финансирања тероризма код банке или друге сличне институције стране државе нису мање делотворне од оних прописаних Законом;
- да банка или друга слична институција стране државе нема седиште у држави с повећаним ризиком од прања новца и финансирања тероризма;
- да је банка или друга слична институција стране државе део исте групе друштвава којој припада и обвезник (кореспондент) и успешно примењује стандарде у области спречавања прања новца који нису мање делотворни од оних који су прописани Законом;
- да банка или друга слична институција стране државе послују у држави чланици Европске уније у складу с прописима Европске уније.

Обвезници који за потребе спровођења анализе банке или друге сличне институције стране државе користе упитнике које су за те потребе сачиниле међународне организације (нпр. *The Wolfsberg Group Anti-Money Laundering Questionnaire*) дужни су да процене да ли су информације добијене коришћењем тих упитника довољне за испуњење њихових законских обавеза.

2. Издаваоци електронског новца

25. Ниво ризика од прања новца и финансирања тероризма повезан са електронским новцем у највећој мери зависи од особина појединих производа електронског новца, као и обима у коме издаваоци електронског новца преко трећих лица врше дистрибуцију и откуп електронског новца.

Издаваоци електронског новца, у смислу закона којим се уређују платне услуге, поред примене општег дела ових смерница, примењују одредбе тач. 25. до 29. ових смерница имајући у виду следеће факторе ризика:

- ризик производа;
- ризик странке (имаоца електронског новца);
- ризик у вези с дистрибуцијом електронског новца;
- географски ризик.

Ризик производа

26. На оцену ризика код издаваоца електронског новца могу указати следеће околности у вези с производом:

- лимити у вези са издавањем и коришћењем електронског новца;
- начин финансирања (куповине или допуне) електронског новца;
- употребна вредност и преносивост.

Следећи фактори могу допринети увећању ризика код издаваоца електронског новца у вези с производом:

- производ омогућава плаћања електронским ноцем, допуну или откуп тог новца (нпр. подизање готовине) у великим, односно неограниченим износима;
- производ омогућава да се на рачуну електронског новца или на одговарајућем инструменту похране велики или неограничени износи новчаних средстава;
- производ се може финансирати (купити или допунити) анонимно или преко другог производа електронског новца, нарочито ако је тај новац анониман;
- производ омогућава личне преносе с једног на друго лице (*person-to-person – P2P*);
- електронски новац у вези с тим производом прихваћен је као средство плаћања код великог броја трговаца или на великом броју продајних места;
- производ је намењен томе да га као средство плаћања прихвате трговци који продају робу и услуге који су повезани с високим ризиком од финансијског криминала (нпр. клађење преко интернета);
- производ може да се користи за прекограничне трансакције или за трансакције у другој држави;
- производ могу користити лица која нису странка, нпр. одређене партнер-картице, али не поклон картице мале вредности;
- производ омогућава откуп електронског новца подизањем готовине;

Следећи фактори могу допринети смањењу ризика код издаваоца електронског новца у вези с производом:

- установљена су ниска ограничења плаћања, допуна или откупа електронског новца (укључујући и подизање готовине) у одређеном периоду (иако обвезници морају имати у виду да ово ограничење само по себи не мора бити довољно да би представљало околност која може умањити ризик од прања новца и финансирања тероризма);

- ограничен је број плаћања, допуна или откупа електронског новца (укључујући и подизање готовине) у одређеном периоду;
- производ омогућава да се на рачуну електронског новца или на одговарајућем инструменту похране само износи мале вредности, у било ком периоду;
- производ омогућава да средства за куповину или за поновну допуну, уз верификацију, буду пренесена са самосталног или заједничког рачуна који странка има отворен код финансијске институције резидента Републике Србије, односно резидента Европског економског простора (у даљем тексту: ЕЕП);
- производ не омогућава или строго ограничава подизање готовине;
 - производ може да се употреби само унутар једне државе;
 - електронски новац у вези с тим производом као средство плаћања прихвата мали број трговаца или продајних места са чијим пословањем је издавалац електронског новца упознат;
 - производ се не може употребљавати или је његова употреба ограничена код трговаца који продају робе и услуге које су повезане с високим ризиком од финансијског криминала;
 - производ је прихваћен као средство плаћања само за одређене врсте нискоризичних услуга или производа.

Ризик странке

27. Следећи фактори могу допринети увећању ризика код издаваоца електронског новца у вези са странком:

- странка купује електронски новац по основу неколико производа од истог издаваоца електронског новца, врши честе допуне производа или га откупљује (подиже готовину) у кратким временским размацима без економског оправдања, а ако су сами дистрибутери (или заступници који делају као дистрибутери) уједно и обвезници, ово се односи и на производе електронског новца различитих издавалаца који су купљени код истог дистрибутера;
 - вредности трансакција које врши странка су увек незнатно ниже у односу на било која ограничења вредности (лимите);
 - постоје околности које указују на то да производ употребљава више лица чији идентитет није познат издаваоцу (нпр. производ се истовремено користи са неколико адреса интернет протокола – (у даљем тексту: IP адреса);
 - честе су промене идентификационих података странке, попут адресе становања или IP адресе или повезаних рачуна у банци;
 - производ се не употребљава за предвиђену намену, (нпр. употребљава се глобално, а намењен је за употребу као поклон-картица само на одређеним продајним местима).

На низак ризик може указати чињеница да је производ доступан само одређеним категоријама странака, нпр. социјално угроженим лицима или запосленима у правном лицу које их издаје ради подмирења трошкова.

Ризик дистрибуције

28. Следећи фактори могу допринети увећању ризика код издаваоца електронског новца у вези с дистрибуцијом електронског новца:

- издавање и дистрибуција електронског новца преко интернета (*online*) или на други начин без физичког присуства странке, без одговарајућег обезбеђења идентификације, попут електронских потписа, електронских идентификационих докумената, као и других мера које имају за циљ да спрече злоупотребу или прикривање правога идентитета;
- дистрибуција електронског новца преко трећих лица која нису обвезници у смислу Закона, када се издавалац електронског новца ослања на то да ће неке од мера које је тај обвезник дужан да спроведе ради спречавања прања новца и финансирања тероризма спровести дистрибутер, а није поуздано утврдио да дистрибутер има одговарајуће системе и контроле успостављене ради адекватног предузимања тих мера;
- раздвајање услуга под којим се подразумева пружање услуга у вези са електронским новцем од стране неколико оперативно независних пружалаца тих услуга без одговарајућег надзора и координације.

Обвезник при закључивању уговора о дистрибуцији електронског новца преко трећих лица треба да разуме природу и сврху делатности коју обавља треће лице, како би се уверио да су роба и услуге које то лице продаје, односно пружа усклађени с прописима. Обвезник процењује и ризике од прања новца и финансирања тероризма који су у вези с делатношћу коју то треће лице обавља. У случају да је реч о трећем лицу које послује преко интернета, обвезник треба да разуме и структуру клијената које такво лице има или ће имати, као и да утврди очекивани обим и вредност трансакција које ће се вршити преко тог трећег лица ради препознавања сумњивих или неуобичајених трансакција.

Географски ризик

29. Следећи фактори могу допринети увећању ризика код издаваоца електронског новца у вези с географским ризиком:

- чињеница да се прималац плаћања налази у држави која је повезана с већим ризиком од прања новца и финансирања тероризма;
- чињеница да се производ финансира из државе која је повезана с већим ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да посебно обрати пажњу на оне правне системе који су познати по обезбеђивању средстава или пружању подршке терористичким активностима или за које је познато да су у њима оперативне терористичке групе, као и на правне системе где су на снази финансијске санкције, ембарго или друге казнене мере које су изречене као последица повезаности с тероризмом, финансирањем тероризма или ширењем оружја за масовно уништење.

3. Пружаоци платних услуга

30. Пружаоци платних услуга у смислу закона којим се уређују платне услуге, поред примене општег дела ових смерница, примењују одредбе ове тачке имајући у виду потребу да при анализи ризика буду узете у обзир околности пружања платних услуга, а посебно платних услуга које због једноставности и брзине, могућности прекограничног пружања, као и природе тих услуга која условљава да се чешће врше једнократне (спорадичне) платне трансакције него платне трансакције засноване на пословном односу са странком, доводе до тога да сагледавање релевантног ризика везаног за странку може бити ограничено (примера ради: извршавања новчане дознаке).

Ризик производа

31. На висок ризик могу указати следеће околности:

- платна услуга омогућава платне трансакције у великим или неограниченим износима;
- платна услуга има глобални домашај;
- платна трансакција је заснована на готовини или се финансира анонимним електронским новцем или производима електронског новца који представљају изузетак од обавезе вршења мера познавања и праћења странке, у складу с чланом 16. Закона;
- трансфер је извршен уплатама једног или више платилаца из различитих држава локалном примаоцу плаћања.

На низак ризик може указати околност да се трансфер врши коришћењем средстава с платног рачуна који гласи на име платиоца код финансијске институције резидента Републике Србије, односно

резидента државе ЕЕП, а прималац средстава је резидент Републике Србије, односно резидент државе ЕЕП.

Ризик странке

32. На висок ризик могу указати следеће околности које се односе на понашање странке:

- потребама странке би се могло другде удовољити на бржи, односно једноставнији начин;

- странка оставља утисак да делује у нечије име, на пример када је видљиво да друге особе надгледају странку унутар или изван просторија у којима се трансакција врши или странка поступа читајући белешку са инструкцијама, понашање странке нема економско оправдање, нпр. странка без поговора прихвата неповољан курс или високу накнаду, захтева трансакцију у валути која није званично средство плаћања или је неубичајена у правном систему државе у којој се налази странка или прималац плаћања или тражи или даје значајне износе валуте у великим или малим апоенима;

- платне трансакције странке су увек незнатно испод одговарајућих лимита;

- странка користи услугу на необичан начин, нпр. шаље новац сама себи или прима новац који је сама себи послала или шаље новац одмах по пријему;

- странка оставља утисак да не зна много о примаоцу плаћања или је опрезна при давању информација о њему;

- неколико странака врши пренос новчаних средстава истом примаоцу плаћања или остављају утисак да имају исте податке за идентификацију, нпр. адресу или број телефона;

- платна трансакција није праћена траженим подацима о платиоцу или примаоцу плаћања;

- износ који је послат или примљен не одговара приходима странке (ако је познато).

На низак ризик могу указати следеће околности:

- претходно понашање странке која је дугогодишњи клијент пружаоца услуге не изазива сумњу нити указује на постојање ризика од прања новца и финансирања тероризма;

- износ трансфера је низак (ипак, обвезници морају имати у виду да трансакције у малом износу саме по себи не морају представљати околност која указује на нижи ризик од прања новца и финансирања тероризма).

Ризик начина успостављања пословног односа

33. На висок ризик могу указати следеће околности:

1) не постоје ограничења у погледу инструмента плаћања, нпр. плаћања готовином или плаћања производима електронског новца који представљају изузетак од обавезе вршења мера познавања и праћења странке, у складу с чланом 16. Закона;

2) начин успостављања пословног односа обезбеђује одређени степен анонимности;

3) платна услуга се у потпуности пружа преко интернета без одговарајућег обезбеђења идентификације;

4) платна услуга се пружа преко заступника:

– који заступа више пружалаца платних услуга,

– код кога је промет, у поређењу са осталим заступницима на сличним локацијама, неуобичајен (нпр. неуобичајено велики или мали износи трансакција, неуобичајено велике готовинске трансакције, велики број трансакција незнатно испод граничног износа (лимита) прописаног за спровођење појачаних мера и радњи праћења или пословање заступника ван радног времена),

– код кога је велики део пословања везан за платиоце и примаоце плаћања из држава у којима је правни и институционални оквир такав да постоји висок степен ризика од прања новца и финансирања тероризма,

– у односу на ког постоји сумња у вези с начином и доследном применом политика за спречавање прања новца и финансирање тероризма на нивоу групе,

– који није из финансијског сектора, односно не обавља финансијску делатност као основну;

5) платна услуга се пружа преко разгранате мреже заступника у различитим државама;

6) сложен ланац пружања услуге (нпр. укључен је велики број посредника који послују у различитим државама или је ланац пружања услуге такав да онемогућава праћење платних трансакција).

На низак ризик могу указати следеће околности:

– заступници су регулисане финансијске институције;

– платне услуге се састоје у преносу с рачуна који гласи на име странке код финансијске институције резидента Републике Србије, односно резидента ЕЕП или је странка доказала да је овлашћена да располаже средствима на том рачуну, а прималац средстава је резидент Републике Србије, односно резидент ЕЕП.

Географски ризик

34. На висок ризик могу указати следеће околности:

– платилац или прималац плаћања је стално настањен или привремено борави, односно има седиште или трајно обавља делатност у држави чији је правни и институционални оквир такав да постоји висок степен ризика од прања новца и финансирања тероризма;

– прималац плаћања је стално настањен или привремено борави, односно има седиште или трајно обавља делатност у држави у којој је слабо развијен регулисани банкарски сектор, што значи да се за плаћања могу користити услуге преноса новчаних средстава које пружају нерегулисани субјекти (нпр. *hawala*, традиционални систем преноса новца који се користи у арапским земљама и Јужној Азији, при чему се новац исплаћује агенту који затим налаже свом сараднику у односној држави или подручју те државе да новац исплати крајњем примаоцу).

Мере које примењује пружалац платних услуга који има дозволу за пружање платне услуге извршавања новчане дознаке

34а. Обвезник који је пружалац платних услуга који има дозволу за пружање платне услуге извршавања новчане дознаке успоставља систем за праћење трансакција који омогућава откривање покушаја прања новца или финансирања тероризма и у случајевима у којима су информације и подаци на основу радњи и мера познавања и праћења странке недовољне или непотпуне зато што пословни однос није успостављен.

При опредељивању за одговарајући систем праћења трансакција, обвезник из става 1. ове тачке узима у обзир величину и сложеност пословне мреже (укључујући и заступнике), као и обим трансакција које врши.

34б. Обвезник успоставља следеће процедуре и техничка решења:

– за препознавање повезаних трансакција, укључујући оне које указују на постојање пословног односа платиоца и примаоца плаћања, као што је систем који препознаје трансакције ниже од 1.000 евра у динарској противвредности код којих су платилац и прималац плаћања иста лица која врше трансакције у одређеном периоду дужег трајања;

– за препознавање трансакција којима различити платиоци преносе новчана средства истом примаоцу плаћања;

- за откривање порекла средстава која ће бити предмет трансакције, као и одредишта тих средстава, у мери у којој је то могуће;
- који омогућавају потпуно праћење и трансакција и броја посредника код извршавања новчане дознаке;
- који омогућавају утврђивање да ли трансакција потиче или се извршава у држави која има стратешке недостатке у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- који онемогућавају да лица која за то нису овлашћена утичу на процес извршавања новчане дознаке од пријема новчаних средстава до њихове исплате.

4. Друштва за осигурање и друштва за посредовање у осигурању

35. Друштва за осигурање која поседују дозволу за обављање животних осигурања и друштва за посредовање у осигурању када обављају послове посредовања у животним осигурањима – дужна су да ради спречавања прања новца и финансирања тероризма посебно препознају ризике који указују на сумњиве трансакције и управљају тим ризицима тако да онемогуће активности које би могле бити окарактерисане као прање новца и финансирање тероризма.

Ризик странке

36. Ризик странке подразумева процену да ли је странка с којом сарађује друштво за осигурање, односно друштво за посредовање у осигурању повезана с вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Под странком се подразумева уговарач осигурања и корисник осигурања у поступку исплата по полисама животних осигурања у складу са чланом 26. Закона.

На висок ризик могу указати следеће околности:

- 1) природа странке:
 - странка, стварни власник странке, корисник осигурања или стварни власник корисника осигурања је функционер,
 - старост странке (у овом случају осигураника) је неубичајена за врсту траженог производа (нпр. купац је веома млад или веома стар),
 - уговор не одговара финансијској способности странке;
- 2) понашање странке:
 - у вези са уговором (нпр. странка често преноси уговор на другог осигуравача; чести су и необјашњиви откупи, нарочито када се повраћај врши на различите банковне рачуне; странка сноси високе трошкове тражећи превремени прекид уговора; странка пребацује уговор

на неповезану трећу страну; захтев странке да промени или повећа осигурану суму и/или премију је неуобичајен или прекомеран),

– у односу на корисника осигурања (нпр. осигуравач је упознат с променом корисника осигурања тек по испостављању одштетног захтева; странка мења корисника осигурања и именује неповезану трећу страну; осигуравач, странка, стварни власник странке, корисник осигурања или стварни власник корисника осигурања су у различитим јурисдикцијама),

– у вези с плаћањима (нпр. странка користи неуобичајене начине плаћања или средства која омогућавају анонимност; плаћања с различитих рачуна без објашњења; плаћања од банака/финансијских институција које нису основане или не послују у земљи боравишта странке; странка врши честа плаћања или плаћања у великој вредности, где је то неочекивано; плаћања примљена од неповезаних трећих лица).

Ризик производа

37. На висок ризик могу указати следеће околности:

1) производи осигурања су нови на тржишту, тј. нису раније нуђени и морају се посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;

2) производ осигурања који омогућава:

– плаћања од трећих лица чији идентитет није утврђен,
– плаћања премије високе или неограничене вредности, прекомерна плаћања или велики обим плаћања за премије ниске вредности,

– готовинска плаћања;

3) једноставни приступ акумулираним средствима, нпр. производ дозвољава делимично подизање или превремни откуп полисе осигурања у било које време, уз ограничену накнаду или трошкове;

4) производ осигурања који се користи:

– за трговање на секундарном тржишту,
– као средство обезбеђења отплате кредита;

5) анонимност, нпр. производ олакшава или дозвољава анонимност странке или корисника осигурања.

На низак ризик могу указати следеће околности:

– сума осигурања се исплаћује само на унапред дефинисани догађај, нпр. смрт или на одређени датум, као што је случај с полисом животног осигурања за отплату дуга, која покрива потрошачке и хипотекарне кредите и где се исплата врши тек у случају смрти осигуране особе;

– полиса нема откупну вредност;

- производ нема инвестициону компоненту;
- не постоји могућност плаћања премије осигурања од стране трећих лица;
- производ захтева да се укупна улагања ограниче на ниској вредности;
- полиса животног осигурања је с ниском премијом;
- производ дозвољава само редовне уплате премије ниске вредности, нпр. не дозвољава преплаћивање;
- не може се вршити откуп полисе у кратком или средњем року;
- полиса се не може користити као средство обезбеђења;
- нису дозвољена готовинска плаћања.

Ризик пословног односа

38. На висок ризик могу указати следеће околности у вези с каналима дистрибуције осигурања:

- продаја осигурања без физичког присуства странке (нпр. онлајн продаја) без адекватних заштитних мера, као што су електронски потписи или електронски документи за идентификацију;
- дуги ланци посредника у осигурању;
- посредник у осигурању се користи у необичним околностима (нпр. необјашњива географска удаљеност).

На нижи ризик могу указати следеће околности:

- посредници су добро познати осигуравачу, који је уверен да посредник примењује мере познавања и праћења странке, сразмерно ризику који је повезан с пословним односом;
- производ је доступан само запосленима одређених компанија које имају уговор са осигуравачем животног осигурања за своје запослене, нпр. као део пакета бенефиција.

Географски ризик

39. Географски ризик постоји ако се трансакција повезана с производом осигурања обавља преко ризичне државе, односно ако је лице укључено у ту трансакцију резидент ризичне државе.

На висок ризик могу указати следеће околности:

- осигуравач, странка, стварни власник странке, корисник осигурања или стварни власник корисника осигурања имају седиште, односно пребивалиште у држави која је повезана с већим ризиком од прања новца и финансирања тероризма;

- премије се плаћају преко рачуна отворених код финансијских институција основаних у држави која је повезана с већим ризиком од прања новца и финансирања тероризма;
- посредник има седиште или је повезан с државом која је повезана с већим ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

На нижи ризик могу указати следеће околности:

- државе се идентификују из веродостојних извора, попут међусобних евалуација или детаљних извештаја о процени, у смислу постојања ефикасних система за спречавање прања новца и финансирање тероризма;
- државе се идентификују из веродостојних извора, у смислу ниског нивоа корупције и других криминалних активности.

5. Друштва за управљање добровољним пензијским фондовима

Ризик странке

40. На већи ризик могу указати активности које обављају следеће странке:

- 1) странка која пословну активност или трансакцију обавља под неубичајеним околностима, под чим се подразумева:
 - често и неочекивано успостављање, без економског оправдања, пословних односа, као што је закључивање више уговора о чланству у добровољном пензијском фонду у кратком периоду (без обзира на то да ли су закључени с једним или с више друштава за управљање),
 - чести трансфери средстава из једног добровољног пензијског фонда у други,
 - измена уговора о чланству у добровољном пензијском фонду ради неубичајено високог увећања износа доприноса,
 - учлањивање у добровољни пензијски фонд, односно уплате средстава на индивидуални рачун лица код којих због година старости не постоји могућност знатног периода акумулације,
 - раскидање уговора о пензијским плановима и уговора о чланству у добровољном пензијском фонду убрзо након њиховог закључивања, а нарочито ако је реч о високим износима доприноса,
 - захтев да се средства акумулирана на индивидуалном рачуну члана добровољног пензијског фонда исплате на текући рачун трећег лица или на рачун лица на територији државе у којој се не примењују стандарди у области спречавања прања новца и финансирања тероризма;

2) странка код које је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њеног стварног власника или лица која њоме управљају;

3) лице чију је понуду за успостављање пословног односа одбило друго друштво за управљање, без обзира на који се начин сазнало за ту чињеницу, односно лице које има лошу репутацију;

4) странка чији је извор средстава непознат или нејасан, односно који странка не може доказати;

5) странка која успоставља пословну сарадњу без физичког присуства;

6) странка за коју су радње и мере познавања и праћења странке поверене трећем лицу;

7) странка учествује у добровољном пензијском фонду који је намењен мањем броју лица с већим примањима или лицима која су породично или на други сличан начин блиско повезана..

Ризик трансакције

41. Под ризиком трансакције код друштава за управљање подразумевају се трансакције које немају економску оправданост, попут повлачења средстава са индивидуалног рачуна члана добровољног пензијског фонда у кратком периоду након њихове уплате.

5а. Даваоци финансијског лизинга

Ризик странке

41а. Следећи фактори могу допринети увећању ризика код даваоца финансијског лизинга у вези са странком:

– странка у кратком периоду закључује више уговора о лизингу без јасног економског оправдања;

– странка која је физичко лице, а нема статус предузетника, тражи закључење уговора о лизингу ради набавке машина и друге опреме која се користи у производном процесу;

– странка која има статус предузетника или привредног друштва тражи закључење уговора о лизингу ради набавке предмета који нису у вези са обављањем претежне делатности те странке;

– странка која је релативно брзо после закључења раскинула уговор о лизингу ускоро се јавља с намером да закључи нови уговор о лизингу који се односи на исту или ствар сличну оној која је била предмет лизинга у раскинутом уговору;

– странка успоставља пословну сарадњу без физичког присуства.

5б. Пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама

41б. Пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама, у смислу закона којим се уређује дигитална имовина, поред примене општег дела ових смерница, примењују и одредбе овог одељка имајући у виду следеће факторе ризика:

- ризик производа (услуге повезане с виртуелним валутама);
- ризик странке;
- географски ризик.

Ризик производа

41в. На висок ризик у вези с производом могу указати следеће околности:

– услуга повезана с виртуелним валутама омогућава извршење трансакција с виртуелним валутама велике или неограничене вредности;

– услуга повезана с виртуелним валутама пружа се искључиво помоћу криптомата или се куповина и/или продаја виртуелних валута врши искључиво за готов новац или анонимни електронски новац или производе електронског новца који представљају изузетак од обавезе вршења радњи и мера познавања и праћења странке у складу с чланом 16. Закона.

Пружање услуга повезаних с виртуелним валутама које посредно или непосредно омогућавају прикривање идентитета странке, као и вршење трансакција с таквим виртуелним валутама – забрањено је. Пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама дужан је да одбије успостављање пословног односа са странком у циљу пружања услуга повезаних с таквим виртуелним валутама, односно да одбије извршење такве трансакције.

Пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама не може користити ресурсе информационог система (софтверске компоненте, хардверске компоненте и информациона добра) који омогућавају и/или олакшавају прикривање идентитета странке и/или који онемогућавају и/или отежавају праћење трансакција с виртуелним валутама.

Ризик странке

41г. На висок ризик у вези са странком могу указати следеће околности:

- странка се сумњиво или неубичајено понаша, избегава да даје податке или даје непотпуне или недовољне податке или податке који се чине лажним или недоследним, укључујући и податке о лицу у чију корист иницира трансакцију с виртуелним валутама;
- странка често мења идентификационе податке (нпр. пословно име, пребивалиште, односно седиште, заступника и сл.), укључујући податке који се односе на пословне активности и финансијско стање странке;
- странка одбија да достави лични документ или доставља лични документ за који постоји сумња да је фалсификован и/или измењен;
- код странке је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њеног стварног власника или лица која њоме управљају;
- странка врши трансакције с виртуелним валутама у вредностима које су незнатно мање у односу на било која ограничења вредности (лимите);
- странка врши трансакције с виртуелним валутама у вредностима које су значајно веће од њених стварних финансијских могућности (према расположивим подацима о финансијском стању странке);
- странка континуирано купује високоризичну (високоволатилну) дигиталну имовину;
- постоје околности које указују на то да производ користи једно или више лица чији идентитет није познат пружаоцу услуга повезаних с виртуелним валутама (нпр. производ се истовремено користи са неколико IP адреса);
- странка врши трансакције с виртуелним валутама које укључују више различитих врста виртуелних валута или више новчаних рачуна или користи криптомат за извршење неколико трансакција мање вредности, када не постоји економско оправдање за тако нешто (нпр. без обзира на веће накнаде за такве трансакције);
- странка врши једну или више трансакција с виртуелним валутама сукцесивно, односно учестало у кратком периоду (24–72 часа);
- странка има пуномоћника преко кога обавља трансакције с виртуелним валутама;
- странка очигледно није упозната с начином обављања трансакција с виртуелним валутама и технологијом на којој се заснива обављање тих трансакција или је финансијски рањива особа (нпр. студент, незапослена особа) или обавља трансакције велике вредности које нису у складу с њеним финансијским стањем или понашање странке нема економско оправдање (нпр. без поговора прихвата изузетно високу накнаду), због чега постоји оправдана сумња да странка не врши трансакцију у своје име и за свој рачун;

- странка је повезана с криминалним активностима на основу јавно доступних информација;
- радње и мере познавања и праћења странке поверене су трећем лицу;
- странка врши трансакције с виртуелним валутама у вези са услугама које су повезане с високим ризиком од финансијског криминала (нпр. клађење преко интернета).

Географски ризик

41д. На висок географски ризик могу указати следеће околности:

- странка или лице у чију корист странка иницира извршење трансакције с виртуелним валутама има пребивалиште или боравиште, односно седиште или обавља пословну активност у држави чији је правни и институционални оквир такав да постоји висок степен ризика од прања новца и финансирања тероризма;
- странка је пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама или другом дигиталном имовином из државе чијим прописима нису уређени пословање с дигиталном имовином и лиценцирање или регистрација пружалаца услуга повезаних с дигиталном имовином, нити је успостављен надзор над пружаоцима услуга повезаних с дигиталном имовином, или државе чији је правни и институционални оквир такав да постоји висок степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, или такав пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама или другом дигиталном имовином учествује у извршењу трансакције с виртуелним валутама;
- у извршењу трансакције с виртуелним валутама учествује пружалац услуга повезаних с виртуелним валутама или другом дигиталном имовином из друге државе који својим странкама пружа услуге повезане с виртуелним валутама које посредно или непосредно омогућавају прикривање идентитета странке, односно који врши трансакције с таквим виртуелним валутама.

6. Обвезник који врши мењачке послове

42. Овлашћени мењачи, као и привредни субјект који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност (у даљем тексту: јавни поштански оператор), у смислу закона којим се уређује девизно пословање, дужни су да спроводе приступ заснован на процени ризика од прања новца и финансирања тероризма, односно да израде и редовно ажурирају анализу ризика и ефикасно управљају ризиком кроз примену адекватних радњи и мера, у циљу откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и

успостављања делотворних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма.

Овлашћени мењачи, као и јавни поштански оператор и банка када врши мењачке послове (у даљем тексту заједнички се означавају као: мењач или обвезник), сходно примењују одредбе Општег дела ових смерница, ако друкчије није прописано одредбама овог одељка, и примењују и одредбе овог одељка имајући у виду да се ради о специфичним пословима куповине и продаје ефективног страног новца (у даљем тексту: ЕСН) физичким лицима у земљи.

Ризик странке

43. Ризик странке подразумева процену да ли је странка повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма и колико је вероватно да ће одређена категорија странке злоупотребити обвезника за прање новца или финансирање тероризма.

На већи ризик могу указати следеће активности:

- странка се сумњиво или неуобичајено понаша, избегава обавезе, односно оклева да настави са трансакцијом након што је обавештена да треба да се идентификује;
- странка настоји да пружи што мањи број информација или даје информације које се чине лажним или недоследним;
- странка мења информације које је дала након што се од ње захтева више детаља;
- странка одбија да покаже лични документ;
- странка жели да расправља о обавези идентификације или достављања података Управи са очитом намером да то избегне;
- странка прети у настојању да спречи идентификацију или достављање података Управи;
- странка исказује забринутост због намере да обвезник достави податаке Управи;
- странка одустаје од трансакције након што јој је речено да мора да се идентификује;
- странка покушава да смањи износ трансакције након што је сазнала да треба да се идентификује;
- странка хоће да купи/прода већи износ новца или да обави значајан број трансакција;
- странка доноси новац у омотима за новчанице са различитим банковним жиговима, односно ознакама;
- странку контролише друга особа, посебно када се чини да тога није свесна или се ради о старијој особи која се налази у пратњи лица са којим није у сродству;

- странка је особа са криминалном прошлошћу која хоће да купи/прода већи износ новца или да обави значајан број трансакција;
- странка је студент, незапослено лице или особа са ниским примањима, а мења велике износе новца;
- странка врши продају похабаних и оштећених новчаница у значајном износу;
- странка врши куповину/продају новчаница које су умотане и упаковане што није уобичајено за ту странку;
- странка предаје небројан новац, а након пребројавања, смањује трансакцију на износ који је нешто испод лимита за који постоји законска обавеза пријављивања;
- странка врши куповину/продају већег износа новца и при томе захтева од мењача уситњавање трансакција на износе који не подлежу пријављивању по Закону;
- странка врши куповину/продају већег износа новца и при томе није заинтересована ни за курс који мењач примењује нити за висину провизије коју мењач наплаћује;
- странка или чланови њене породице врше трансакције куповине/продаје новца на веће износе учестало или циклично тј. у истим временским интервалима (истих дана у недељи, месецу и сл.);
- странка или чланови њене породице врше учестале трансакције куповине/продаје новца на исте и заокружене износе или на износе који су нешто нижи од износа за пријављивање по Закону;
- странка приликом куповине већег износа америчких долара инсистира на апоенима за које не постоји обавеза вршења идентификације странке по прописима који регулишу мењачко пословање (ова обавеза постоји приликом куповине апоена од 50 и 100 УСД);
- мењач има сазнање да је странка у току истог дана и на другим мењачким местима вршила трансакције куповине/продаје новца у већем износу;
- странка нуди мењачу новац, поклон или услугу за пружање услуге мењачког посла;
- странка неуобичајено добро познаје законске прописе у вези са пријављивањем сумњивих трансакција, брзо потврђује мењачу да су новчана средства „чиста“ и сл.;
- странка је веома „причљива“ у вези са темама које се тичу прања новца или финансирања тероризма;
- странка обавља трансакцију у пратњи лица које очигледно надзире понашање странке или инсистира да се трансакција брзо обави;
- за потребе идентификације, странка даје на увид документа која изгледају као да су фалсификована, измењена или нетачна;

- странка се интересује на који начин може да изврши куповину/продају већег износа новца без подношења на увид личног документа у сврху идентификације странке;
- странка даје на увид само копије личних докумената за идентификацију;
- странка покушава да докаже свој идентитет на други начин, а не предајом личног документа;
- странка за потребе идентификације даје документа која су издата у иностранству, а чију проверу аутентичности није могуће извршити;
- странка је функционер;
- странка покушава да прода већи износ новца у валути која није конвертибилна или се не налази на листи ЕСН у складу с одлуком којом се утврђују врсте девиза и ефективног страног новца који се купују и продају на девизном тржишту или је реч о неубичајеној валути.

Географски ризик

44. Под географским ризиком се подразумева процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од државе порекла странке, односно лица које обавља трансакцију и подручја односно територије где је лоциран обвезник.

Виши ризик од прања новца и финансирања тероризма имају странке чије је порекло из државе:

- према којима су Уједињене нације, Савет Европе, ОФАС или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- које су од стране кредибилних организација и институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка и др), означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- које су од стране кредибилних организација и институција (FATF, Уједињене нације и др), означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- које су од стране кредибилних организација (ММФ, Светска банка и др) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Ризик трансакције и услуге

45. Свеобухватна процена ризика од прања новца и финансирања тероризма мора да узме у обзир потенцијалне ризике који потичу од трансакција куповине и продаје ЕСН физичким лицима. Обвезник мора да процени вероватноћу да ће странка злоупотребити обвезника

односно трансакцију за прање новца или финансирање тероризма, као и да процени утицај такве појаве на исти начин на који процењује и ризик странке.

На већи ризик могу указати следеће активности:

- трансакције у износу нешто нижем од 5.000 евра у динарској противвредности;
- више међусобно повезаних трансакција у износу нешто нижем од 5.000 евра у динарској противвредности;
- трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности;
- више међусобно повезаних трансакција у износима мањим од 15.000 евра у динарској противвредности а које укупно прелазе износ од 15.000 евра у динарској противвредности;
- странка у великим износима врши продају новчаница ЕСН у већим апоенима након чега купује новчанице ЕСН у мањим апоенима у истој валути (фактички врши уситњавање новчаница), или врши продају новчаница ЕСН у мањим апоенима након чега купује новчанице ЕСН у већим апоенима у истој валути (фактички врши укрупњавање новчаница);
- неуобичајено учестале трансакције где су новчанице похабане, односно оштећене, односно упаковане у омоте различитих банака и сл.;
- учестале трансакције куповине/продаје новца на исте и заокружене износе или на износе који су нешто нижи од износа за пријављивање Управи;
- трансакције куповине/продаје већег износа новца при чему се захтева од мењача уситњавање трансакције на износе који не подлежу пријављивању по Закону;
- трансакције куповине/продаје већег износа новца учестало или циклично тј. у истим временским интервалима (истих дана у недељи, месецу и сл.).

Радње и мере познавања и праћења странке

46. Радње и мере познавања и праћења странке, утврђивање и провера идентитета странке на основу докумената, података и информација прибављених из поузданих и веродостојних извора, обвезник спроводи:

1) приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција, и то пре извршења трансакције;

2) када у вези са странком или трансакцијом постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;

3) када постоји сумња у истинитост или веродостојност прибављених података о странци.

Обвезник утврђује и проверава идентитет странке прибављањем прописаних података. При идентификацији физичког лица, његовог законског заступника или пуномоћника, обвезник је дужан да прибави копију, односно очитан извод личног документа тог лица и да на тој копији, односно очитаном изводу личног документа у папирном облику упише датум, време и лично име лица које је извршило увид у тај документ. Копијом, односно очитаним изводом личног документа сматра се и дигитализовани документ из члана 17. ст. 2. и 4. Закона. Копија, односно очитани извод личног документа у електронском облику садржи квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, у складу са законом којим се уређује електронски потпис, с придруженим временским жигом. Копију, односно очитан извод личног документа из овог става обвезник чува у папирном или електронском облику у складу са законом. Ако при утврђивању и провери идентитета странке посумња у истинитост или веродостојност исправа, обвезник је дужан да од странке прибави писмену изјаву о истинитости и веродостојности података и исправа.

Обвезник је дужан да одбије извршење трансакције ако не може да утврди и провери идентитет странке. О овом случају обвезник је дужан да сачини службену белешку у писменој форми, као и да размотри да ли постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе обавести Управу. Службену белешку и фотокопију личног документа обвезник чува у складу са Законом.

Појачане радње и мере познавања и праћења странке обвезник је дужан да предузима:

1) приликом вршења трансакције у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција са странком која је функционер, и то пре извршења трансакције;

2) приликом вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма;

3) када процени да због начина вршења трансакције, профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

У складу са одредбама Закона, обвезник је дужан да спроведе процену ризика у свим случајевима у којима је странка лице које је функционер, и то пре извршења трансакције.

Обвезник је дужан да, у складу са законом, својим интерним актом дефинише које ће појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају, као и поступак којим ће утврдити да ли је странка функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Изузетно од тачке 15. ових смерница, овлашћени мењач интерним актом уређује и поступак којим ће утврдити да ли је странка функционер, члан уже породице функционера или блиски сарадник функционера.

Достављање информација, података и документације Управи

47. Обвезник је дужан да Управи достави податке о свакој готовинској трансакцији у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, и то одмах када је извршена, а најкасније у року од три дана од дана извршења трансакције.

Обвезник је дужан да Управи достави податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и то пре извршења трансакције, као и да наведе рок у коме та трансакција треба да се изврши. У случају хитности, такво обавештење може се дати и телефоном, али се мора доставити Управи и у писменом облику најкасније следећег радног дана. Обавеза обавештавања о овим трансакцијама односи се и на планирану трансакцију, без обзира на то да ли је извршена.

Подаци се Управи достављају на Обрасцу за пријаву готовинских и сумњивих трансакција и сумњивих активности (Образац 1), који је, са упутством за његово попуњавање саставни део Правилника о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма, а објављен је и на сајту Управе. Обвезник треба јасно да наведе да ли се ради о сумњивој трансакцији/странци као и разлозима за сумњу да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Одређивање овлашћеног лица и његовог заменика

48. Обвезник је дужан да именује овлашћено лице и његовог заменика одмах по добијању овлашћења за обављање мењачких послова, односно пре вршења прве трансакције. Ако обвезник има једног запосленог, тај запослени се сматра овлашћеним лицем.

Обвезник је дужан да Управи достави податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и податке о личном имену и називу радног места члана највишег руководства одговорног за примену Закона, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именованја.

Обвезник је дужан да овлашћеном лицу и заменику обезбеди услове за рад, као и помоћ и подршку при вршењу послова, као и да их редовно обавештава о чињеницама које су, или које би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма. Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Обавеза редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених

49. Обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање односе се на упознавање са одредбама Закона, овим смерницама, прописима којима се уређује ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење, прописима којима се уређује заштита података о личности, другим прописима, интерним актима, стручном литературом из ове области и листом индикатора, као и континуирано информисање на сајту Управе и Народне банке Србије.

Обвезник је дужан да изради програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма најкасније до краја марта за текућу годину.

Програм из става 2. ове тачке мора најмање да садржи:

- 1) планирани број обука на годишњем нивоу;
- 2) планирани број запослених који ће похађати обуке, као и профил запослених којима су обуке намењене;
- 3) теме из области спречавања прања новца и финансирања тероризма које ће бити предмет обуке;
- 4) начин реализације обуке (семинари, радионице и др.).

Обвезник је дужан да у години за коју је донет програм, а најкасније до краја марта наредне године спроведе обуке и сачини службену белешку. Службена белешка мора да садржи време и место одржавања обуке, број запослених који су присуствовали обуци, име и

презиме лица које је спровело обуку и кратак опис обрађене теме на обуци.

Обезбеђивање редовне унутрашње контроле

50. Обвезник је дужан да спроводи редовну унутрашњу контролу обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Унутрашња контрола се спроводи у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Сврха унутрашње контроле је откривање и отклањање уочених недостатака, као и унапређивање унутрашњих система за откривање лица и трансакција за које се сумња да су у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Обвезник је у обављању унутрашње контроле дужан да методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестира примене система за спречавања прања новца и финансирања тероризма и усвојених процедура.

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона и интерних процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена, најкасније до дана увођења тих промена.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину и да га достави Народној банци Србије, на њен захтев, у року од три дана од дана подношења тог захтева.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон којим се уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу Закона.

Израда листе индикатора

51. Обвезник је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора дужан је да унесе и индикаторе које је израдио надлежни орган, а који се објављују на сајту Управе.

Обвезник је дужан да при утврђивању основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора и да узме у обзир и друге околности. Посебно је важно да сви запослени буду упознати са индикаторима и да их примењују при извршењу трансакција, односно пре њиховог извршења, у складу са Законом и овим смерницама.

Вођење евиденција, заштита и чување података из тих евиденција

52. Обвезник је дужан да води евиденцију података:

- 1) о странкама и трансакцијама у износу од 5.000 евра или више у динарској противвредности;
- 2) достављених Управи (готовинске трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности и када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма).

Садржина евиденције података из ове тачке прописана је у члану 99. Закона.

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком и извршеном анализом ризика, као и извршеном трансакцијом, чува најмање десет година од дана извршене трансакције.

Обвезник је дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле. Након истека рокова за чување тих података, обвезник је дужан да с њима поступа у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, под условом да се не ради о подацима које користе надлежни државни органи у посебне сврхе.

Када обвезник доставља податке, информације и документацију Управи, не сматра се да је повредио обавезу чувања пословне, банкарске или професионалне тајне.

Обвезник је дужан да предузме неопходне мере како би заштитио овлашћено лице и запослене који спроводе одредбе Закона од насилних радњи усмерених на њихов физички и психички интегритет.

Обвезник, односно лица којима су доступни подаци из члана 99. Закона, не смеју странци или трећем лицу открити:

- да су достављени или су у поступку достављања Управи подаци, информације и документација о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма;

- да је Управа издала налог за привремено обустављање извршења трансакције;

- да је Управа издала налог за праћење финансијског пословања странке;

- да је против странке или трећег лица покренут или би могао бити покренут поступак увези са прањем новца или финансирањем тероризма.